

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Katedra obchodního práva

Diplomová práce

**Povinnost péče řádného hospodáře člena voleného orgánu kapitálové
obchodní společnosti a důsledky jejího porušení**

Tereza Čopáková

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc.

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 11. 11. 2014

„Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci na téma Povinnost péče řádného hospodáře člena voleného orgánu kapitálové obchodní společnosti a důsledky jejího porušení vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.“

V Praze dne 11. 11. 2014

.....

Tereza Čopáková

S úctou děkuji vedoucí práce prof. JUDr. Stanislavě Černé, CSc. za odborné vedení a připomínky, a také své rodině za podporu v průběhu studia.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK.....	6
ÚVOD	7
1 DŮVOD NUTNOSTI APLIKACE INSTITUTU PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE A VYMEZENÍ SOUVISEJÍCÍCH POJMŮ.....	9
1.1 KAPITÁLOVÁ SPOLEČNOST	9
1.2 VOLENÉ ORGÁNY A JEJICH ČLENOVÉ	9
1.2.1 Akciová společnost s monistickou strukturou.....	10
1.2.2 Další orgány kapitálových obchodních společností	11
1.2.3 Delegace na horizontální úrovni a vliv na odpovědnost jednotlivých členů orgánu	11
2 VYMEZENÍ SLOŽEK PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE	13
2.1 LOAJALITA	13
2.2 POTŘEBNÉ ZNALOSTI A PEČLIVOST.....	15
2.2.1 Potřebné znalosti	15
2.2.2 Zajištění prvku odbornosti pomocí znaleckého posudku a odpovědnost za něj	16
2.2.3 Pečlivost	19
2.2.4 Informovanost	20
3 PRAVIDLO PODNIKATELSKÉHO ÚSUDKU	22
3.1 POSOUZENÍ V ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM.....	22
4 HRANICE OBCHODNÍHO VEDENÍ SPOLEČNOSTI.....	25
4.1 POKYNY VALNÉ HROMADY	25
4.1.1 Obchodní vedení	25
4.1.2 Vyžádání pokynů.....	26
4.1.3 Závaznost pokynů a odpovědnost za rozhodnutí učiněná dle pokynů	27
4.2 POKYNY V RÁMCI KONCERNU	29
4.3 SDÍLENÁ ODPOVĚDNOST A SOUHLAS KONTROLNÍHO ORGÁNU	31
5 DOMNĚNKY, ZDA ČLEN ORGÁNU POSTUPOVAL V ROZPORU S PÉČÍ ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE	33
5.1 OBCHODNÍ REJSTŘÍK A SBÍRKA LISTIN.....	33
5.2 VYPLÁCENÍ PODÍLU NA ZISKU SPOLEČNOSTI.....	33
5.3 ÚPLATNÉ NABYTÍ MAJETKU SPOLEČNOSTI OD ZAKLADATELŮ A AKCIONÁŘŮ.....	36
6 DŮSLEDKY PORUŠENÍ PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE ČLENA VOLENÉHO ORGÁNU KAPITÁLOVÉ OBCHODNÍ SPOLEČNOSTI.....	39
6.1 OBECNĚ	39
6.2 VYDÁNÍ PROSPĚCHU A NÁHRADA ÚJMY.....	40

6.2.1	Prospěch	40
6.2.2	Zákaz omezení odpovědnosti člena orgánu.....	41
6.2.3	Dohoda o vypořádání újmy	42
6.2.4	Žaloba na náhradu újmy	43
6.3	ODPOVĚDNOST ZPŮSOBENÁ PORUŠENÍM POVINNOSTI PODAT INSOLVENČNÍ NÁVRH A RUČENÍ ČLENŮ ORGÁNŮ PŘI ÚPADKU OBCHODNÍ KORPORACE.....	44
6.3.1	Odpovědnost způsobená porušením povinnosti podat insolvenční návrh podle insolvenčního zákona	44
6.3.2	Odpovědnost způsobená porušením povinnosti podat insolvenční návrh podle zákona o obchodních korporacích a povinnost úpadku předcházet	45
6.3.3	Ručení členů orgánu při úpadku obchodní korporace.....	47
6.4	VLIV PORUŠENÍ PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE NA VÝKON FUNKCE ČLENA STATUTÁRNÍHO ORGÁNU.....	48
6.4.1	Pozastavení výkonu funkce	48
6.4.2	Vyloučení z funkce.....	49
6.4.3	Vyloučení z funkce v souvislosti s insolvenčním řízením	50
6.4.4	Diskvalifikace z výkonu funkce	51
6.4.5	Společná ustanovení k vyloučení z funkce	52
6.5	ODPOVĚDNOST V RÁMCI PODNIKATELSKÝCH SESKUPENÍ	53
	ZÁVĚR.....	54
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	57
	RESUMÉ.....	63
	SUMMARY	65

SEZNAM ZKRATEK

ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
InsZ	Zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.
ZOK	Zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

ÚVOD

V této práci si kladu za úkol vymežit pojem péče řádného hospodáře člena voleného orgánu kapitálové obchodní společnosti co do jeho jednotlivých složek, jako je především loajalita, pečlivost a potřebné znalosti, a stanovit důsledky porušení takové péče, to vše v rámci právní úpravy účinné po rekodifikaci soukromého práva k 1. lednu 2014. Cílem práce je také interpretace neurčitých legislativních pojmů s tím souvisejících.

Mám za to, že předmětné téma je v době odevzdání diplomové práce velmi aktuální, právě proto, že se v jeho rámci zaobírám relativně nově účinnou právní úpravou institutu, jehož meze sice již dříve předvíдалa odborná literatura a o vybraných částech rozhodoval v rámci své působnosti Nejvyšší soud České republiky, nicméně teprve nyní jeho použití předpokládá účinná legislativa. V textu práce se zabývám také výkladem pojmu pravidla podnikatelského úsudku.

Práce shrnuje dosavadní poznatky k danému tématu se zaměřením na praktické dopady, a klade si za cíl sloužit jako pomocný materiál při posouzení možnosti aplikace jednotlivých ustanoveních zabývajících se péčí řádného hospodáře na konkrétní osoby. Ačkoliv v rámci tohoto institutu není postup soudu v případném sporu zcela předvídatelný, neboť ve většině případů bude nutné rozhodnout ve věci s přihlédnutím ke specifickým okolnostem případu, mělo by po prostudování této práce být možné zaujmout k pozici určité osoby povinované péčí řádného hospodáře odůvodněné stanovisko.

Tato práce se zabývá úpravou institutu péče řádného hospodáře dle práva České republiky, kterým se ve znění platném ke dni zpracování této práce rozumí zejména zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech. Aplikovat institut péče řádného hospodáře dle účinné právní úpravy, jak je popsán v této práci, není možné na právní vztahy vzniklé před nabytím účinnosti rekodifikace. Ustanovení § 3028 odst. 3 občanského zákoníku zní: *Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.* To znamená, že byla-li smlouva o výkonu funkce uzavřena před 1. lednem 2014, bude se řídit, a

to včetně jejího případného porušení, předchází právní úpravou.¹ Pokud bylo zahájeno řízení, jehož předmět je spojen s jednáním člena orgánu v rozporu s povinností péče řádného hospodáře, ke kterému došlo před nabytím účinnosti rekodifikace, dokončí se dle občanského soudního řádu ve znění do konce roku 2013².

Za účelem odstranění pochybností si také dovoluji upozornit na pojmosloví užívané v této práci. Pro potřeby diplomové práce často užívám pro institut členů volených orgánů kapitálových obchodních společností zkratku „členové orgánu“. Občanský zákoník vychází z pojetí, že i jednočlenný orgán právnické osoby má člena, a terminologii orientuje tak, že výraz „orgán právnické osoby nebo jeho člen“ odpovídá výrazu „člen orgánu“.³

Nakonec, v rámci důsledků porušení péče řádného hospodáře se pak s ohledem na stanovený rozsah práce zabývám pouze důsledky civilněprávními. Je nezbytné mít na vědomí, že jednání, které soukromé právo hodnotí jako porušení péče řádného hospodáře člena voleného orgánu kapitálové obchodní společnosti, může mít dopady také v právu veřejném, zejména trestním.

¹ Komise pro aplikaci civilní legislativy se pak přiklání k závěru, že pro určení, jakou právní úpravou se bude smluvní vztah řídit, je rozhodující okamžik, kdy byla učiněna nabídka k uzavření smlouvy o výkonu funkce. in LAVICKÝ, P. a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, str. 2323 a str. 2325.

² Čl. II bod 2 zák. č. 239/2013 Sb., kterým se mění občanský soudní řád.

³ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku (konsolidovaná verze) ze dne 03. 12. 2012, str. 77, dostupná také na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

1 DŮVOD NUTNOSTI APLIKACE INSTITUTU PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE A VYMEZENÍ SOUVISEJÍCÍCH POJMŮ

1.1 KAPITÁLOVÁ SPOLEČNOST

Ustanovení §1 odst. 2 zákona o obchodních korporacích kapitálovou společnost vymezuje jako legislativní zkratku pro dva typy obchodních společností, a to společnost s ručením omezeným a akciovou společnost. Základní prvek, který odlišuje kapitálovou obchodní společnost od společnosti osobní, je skutečnost, že v osobní obchodní společnosti ručí za závazky této alespoň jeden ze společníků neomezeně, popř. solidárně, a to celým svým majetkem, oproti kapitálové obchodní společnosti, kdy společník za závazky společnosti ručí pouze omezeně, popř. vůbec.⁴ Rozdíl mezi osobní a kapitálovou společností relevantní z hlediska péče řádného hospodáře je ovšem to, kdo společnost řídí. U kapitálových společností je to orgán, jež je většinou personálně odlišný od struktury vlastníků společnosti a je tak třeba dozorovat jeho činnost.⁵

Do vymezení kapitálové obchodní společnosti pak z entit, založených dle platných předpisů České republiky, spadá též evropská společnost. Tato práce však bude zaměřena na kapitálové obchodní společnosti upravené výslovně v ZOK, tedy na společnost s ručením omezeným a akciovou společnost, s tím, že uvedené závěry lze na evropskou společnost vztáhnout obdobně.

1.2 VOLENÉ ORGÁNY A JEJICH ČLENOVÉ⁶

Volenými orgány u společnosti s ručením omezeným (dále také „s.r.o.“) jsou jednatel, více jednatelů, popř. kolektivní orgán jednatelů, a, určí-li tak společenská smlouva nebo jiný právní předpis⁷, valná hromada společnosti zvolí taktéž dozorčí radu.

Akciová společnost (dále také „a.s.“) s dualistickou strukturou, resp. její valná hromada či dozorčí rada, volbou obligatorně ustanovuje jako statutární orgán představenstvo⁸, a valná hromada dále volí členy dozorčí rady.

⁴ Ustanoveno zejm. v § 95 odst. 1, § 118 odst. 1, § 132 odst. 1 ZOK, u akciové společnosti pak akcionáři ručí de facto pouze vkladem, který do koupi akcií vložili.

⁵ Přednášky Corporate Governance, ak.rok 2012/2013: prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc., JUDr. Petr Čech, LL.M., Ph.D.

⁶ O které orgány se jedná, vymezují ustanovení § 190 odst. 2 písm. c), § 421 odst. 2 písm. e) ZOK.

⁷ Např. zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.

U společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti s dualistickou strukturou určení, kdo bude péčí řádného hospodáře povinován, nečiní interpretační potíže, a v praxi byl tento institut aplikován na tyto osoby už za účinnosti obchodního zákoníku. Jinak je tomu u legislativou nově, s účinností od 1. ledna 2014, ustanovené akciové společnosti a monistickou strukturou.

1.2.1 Akciová společnost s monistickou strukturou

V akciové společnosti s monistickou strukturou je voleným orgánem správní rada, na kterou se dle § 456 odst. 2 ZOK aplikují ustanovení ZOK o dozorčí radě. Zde je třeba pozastavit se nad nejasnostmi v postavení osoby statutárního ředitele. Obchodní vedení společnosti, jehož základní zaměření určuje správní rada, totiž přísluší statutárnímu řediteli, který je správní radou jmenován. Kdo je tedy odpovědný za obchodní vedení společnosti, když povinnost péče řádného hospodáře se vztahuje na členy volených orgánů⁹ (jímž statutární ředitel není), ale zároveň teorie označuje jeho postavení za takové, z jehož titulu by odpovědný být měl?¹⁰

Argumentem pro to, aby byl statutární ředitel odpovědný z titulu své funkce v rámci povinnosti péče řádného hospodáře, je zejména skutečnost, že regulace obchodního vedení nemá účinky navenek, protože tím nejsou dotčena pravidla pro jednání za společnost¹¹, tzn. správní rada tedy nemůže účinně kontrolovat jednání statutárního ředitele. Pro tento fakt hovoří i skutečnost, že takto odpovědná bude osoba zastávající funkci statutárního ředitele jako předseda správní rady, jak to umožňuje ustanovení § 463 odst. 3 ZOK. Dle tohoto ustanovení se totiž na osobu takového postavení použijí přednostně ustanovení ZOK o představenstvu. Nicméně otázka výkonu funkce statutárního ředitele ještě není zcela dořešena.¹²

⁸ Který z orgánů má působnost stran volby představenstva, určují stanovy.

⁹ § 159 odst. 1 OZ

¹⁰ HAVEL, Bohumil. A ještě k tzv. absolutoriu a také k přenosu obchodního vedení na správní radu. *Obchodněprávní revue* 6/2013, s. 171.

¹¹ tamtéž

¹² Dědič a Lasák např. dospívají k názoru, že *pokud zákon o obchodních korporacích hovoří o působnosti představenstva, je podle našeho názoru nutné (jako lex specialis) aplikovat ustanovení § 460 odst. 2 ZOK a dospět k závěru, že správní rada v sobě tuto působnost absorbuje.*² Naopak pokud zákon upravuje postavení členů představenstva (nikoliv jejich působnost), pak podle ustanovení § 456 odst. 1 ZOK bude nutné takové ustanovení vztáhnout na statutárního ředitele (například zákaz konkurence podle § 441 až 445 ZOK). In DĚDIČ, Jan, LASÁK, Jan. Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otázky (1. část). *Obchodněprávní revue* 3/2013, s. 65

Dle mého názoru, který vychází z výkladu zákona dle komentáře k zákonu o obchodních korporacích¹³, bude statutární ředitel odpovědný za rozhodnutí v rámci obchodního vedení, která by činil v rozporu se zaměřením určeným správní radou.¹⁴

Ztotožňuji se s teleologickým výkladem obsahu výkonu funkce statutárního ředitele v monistické akciové společnosti, a závěry týkající se povinnosti členů volených orgánů kapitálových obchodních společností jednat s péčí řádného hospodáře se tedy dle mého názoru budou vztahovat na osobu statutárního ředitele, ač osobu nevolenou, co do rozsahu uvedeného výše.¹⁵

1.2.2 Další orgány kapitálových obchodních společností

Základní zásadou soukromého práva je zásada autonomie vůle a dispozitivnosti právní úpravy, na úrovni zákonných předpisů deklarována v ustanovení § 1 odst. 2 občanského zákoníku, který stanovuje, že *nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona*. Výklad tohoto ustanovení ve spojení s normami korporátního práva pak znamená, že společnosti nejsou omezovány ve tvorbě dalších orgánů. Valné hromadě s.r.o. dle § 190 odst. 2 písm. o) ZOK může potom být zákonem, jiným právním předpisem nebo společenskou smlouvou vyhrazena i volba dalšího orgánu společnosti. Stejně přidělenou působnost může mít i valná hromada a.s. dle ustanovení § 421 odst. 2 písm. p) ZOK. U a.s. s monistickou strukturou se pak lze domnívat, že by dle § 460 odst. 2 volba dalších orgánů náležela do působnosti správní rady, pokud by stanovy nevyhradily takové rozhodnutí přímo valné hromadě.

1.2.3 Delegation na horizontální úrovni a vliv na odpovědnost jednotlivých členů orgánu

Zákon o obchodních korporacích v § 156 odst. 2 počítá s tím, že v rámci kolektivního orgánu může dojít k rozdělení působnosti jednotlivých jeho členů dle oborů.¹⁶ Každý z členů tak bude rozhodovat v rámci své působnosti sám, a bude povinen svá rozhodnutí činit s péčí řádného hospodáře. To ovšem nezabavuje odpovědnosti ostatní členy orgánu, neboť ti jsou zase povinni s péčí řádného hospodáře dohlížet na rozhodování tohoto člena. Mimo takový

¹³ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s.721

¹⁴ Nadto komentář k zákonu o obchodních korporacích odkazuje u statutárního ředitele na obchodní vedení dle § 51 ZOK, tedy počítá s jeho povinností jednat s péčí řádného hospodáře. Tamtéž, s. 724

¹⁵ K podobnému závěru pak dochází i Pihera, když uvádí, že situaci rozdělení obchodního vedení v monistické akciové společnosti lze přirovnat k delegaci obchodního vedení dle § 66d ObchZ. In PIHERA, Vlastimil. Glosa k problematice tzv. souběhů. Obchodněprávní revue 6/2014, s. 172

¹⁶ § 156 odst. 1 ZOK: *Je-li orgán kolektivní, rozhoduje o záležitostech právnické osoby ve sboru. (...) odst. 2: Je-li působnost jednotlivých členů orgánu rozdělena podle určitých oborů, ustanovení odst. 1 se nepoužije. Rozdělení působnosti nezabavuje další členy povinnosti dohlížet, jak jsou záležitosti právnické osoby spravovány.*

dozor je pak člen orgánu oprávněn se s danou záležitostí obrátit na ostatní členy, přesahuje-li tato jeho obor.¹⁷

Jednotlivý člen orgánu, byť by mu byla svěřena (např. stanovami či usnesením kolektivního orgánu) jen omezená pravomoc, tak bude odpovědný z titulu povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře de facto dvojitým způsobem: z jednání, které v rámci své pravomoci činí, a z jednání ostatních členů, jejichž výkon funkce řádně nesledoval a nevyvodil z toho případné důsledky, například iniciativu k přijetí nápravných opatření.¹⁸

¹⁷ JOSKOVÁ, Lucie. Rozdělení působnosti v rámci kolektivního orgánu a jeho dopad na odpovědnost. Bulletin advokacie 7-8/2014, s. 46.

¹⁸ tamtéž

2 VYMEZENÍ SLOŽEK PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE

Institut péče řádného hospodáře, respektive jeho pojem, je komplikovaný, a jeho jednotnou definici nelze pro jeho šířku vymezit. Teorie se o vymezení pokouší pomocí určení jeho jednotlivých složek¹⁹, nicméně i po takovém určení se pojem jeví velmi abstraktní a pro pochopení celého institutu je třeba tyto jednotlivé složky podrobně rozebrat.

Výslovná právní úprava v textu občanského zákoníku zní: *Kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí.*²⁰ Na to pak navazuje § 51 odst. 1 zákona o obchodních korporacích tak, že: *Pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou.*

Z uvedeného vyplývají tři základní složky definující péči řádného hospodáře. Jsou jimi

1. loajalita,
2. potřebné znalosti a jejich užití při jednání a
3. pečlivost.

Tyto složky od sebe při výkladu nelze bez dalšího oddělit, a je třeba je posuzovat ve vzájemném kontextu, a proto se jejich vymezení může v této kapitole prolínat.

2.1 LOAJALITA

Povinnost loajality byla po členovi orgánu požadována při výkonu jeho funkce ještě před účinností zákona o obchodních korporacích. Byla dovozována z titulu podobnosti smlouvy o výkonu funkce se smlouvou mandátní²¹ a ze zásad obchodního práva pak

¹⁹ „Pojem péče řádného hospodáře lze vymezit jakožto výkon vědomé rozhodovací činnosti na základě dostatečných informací, konané v dobré víře ve prospěch právnické osoby bez preferování vlastních soukromých zájmů, opírající se o racionální základy, vykonávané odborně, po všech stránkách profesionálně, při zachování povinné mlčenlivosti, zejména pak dodržení obchodního tajemství, popř. i jiné zákonem stanovené nebo smluvně převzaté povinnosti mlčenlivosti, ale i zachování dobré pověsti právnické osoby a nevyzrazení jakýchkoliv jiných neveřejných informací. Za závažné porušení povinností voleného orgánu nebo jeho člena lze považovat např. předání dokumentů obsahujících obchodní tajemství právnické osoby třetí, nepovolané osobě.“ Komentář dostupný ze systému ASPI k § 159 občanského zákoníku.

²⁰ § 159 odst. 1 věta první OZ

²¹ § 66 odst. 2 ObchZ pak přímo stanovoval, že *vztah mezi společností a osobou, která je statutárním orgánem nebo členem statutárního či jiného orgánu společnosti anebo společníkem při zařizování záležitostí společnosti, se řídí přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě, pokud ze smlouvy o výkonu funkce, byla-li uzavřena, nebo ze zákona nevyplývá jiné určení práv a povinností.*

vycházely při svém rozhodování v této věci soudy.²² Pojem loajality ve vztahu člena orgánu a korporace, již je členem, podrobněji definuje jednotlivými složkami německá doktrína²³, ve svém souhrnu se dle ní jedná zejména o povinnost člena orgánu řešit své konflikty zájmů se společností a nakládat s prostředky společnosti v její prospěch. To potvrzuje i česká judikatura, když v porušení povinnosti loajality spatřuje i zpronevěru prostředků společnosti ve prospěch člena orgánu, který s těmito prostředky disponuje.

Ačkoliv se jedná o subjekty provázané, loajalita se vždy bude posuzovat ve vztahu ke společnosti, nikoliv k jejím jednotlivým členům. Toto potvrzuje i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2009, sp.zn. 29 Cdo 3864/2008, ve kterém je stanoveno, že součástí náležité péče je *mimo jiné i to, že člen představenstva dává při rozhodování v představenstvu přednost zájmům společnosti před zájmy akcionáře, který jej do představenstva vahou svých hlasů prosadil, a nenechá se při výkonu funkce tímto akcionářem ovlivňovat (povinnost loajality). Uvedené platilo obdobně i pro výkon působnosti jednatele ve společnosti s ručením omezeným.*

V rámci povinnosti loajality dále nelze před zájmy společnosti upřednostňovat zájmy jiných osob s ní spjatých, jak řešil Nejvyšší soud²⁴ v případě, kdy členové představenstva společnosti prodali její akcie postupem, který výrazně preferoval především finanční zájmy vybraných členů orgánů a zaměstnanců společnosti, resp. dalších osob.²⁵ S ohledem na výše uvedené je tím spíše zřejmé, že by člen orgánu neměl upřednostňovat zájmy korporace ani před svými vlastními a před zájmy svých blízkých.²⁶

Co do vztahu k věřitelům komentář k zákonu o obchodních korporacích dovozuje, že povinnost loajality nesleduje věřitelský model, protože věřitelé mají jednak vlastní schémata ochrany, a jednak jsou chráněni konceptem reziduálních nároků (výplata zisku až po uspokojení všech aktivních povinností).²⁷

²² Např. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Odo 1007/2005, rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Odo 387/2006, usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 7 Cmo 269/2009.

²³ ČECH, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. Právní rádce, 2007, č. 3.

²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.11.2005, sp.zn. 5 Tdo 1143/2005.

²⁵ Zde soud dovodil, že došlo k porušení péče řádného hospodáře, když členové představenstva nezohlednili kupní cenu akcií tak, aby jejich prodej odpovídal zájmům společnosti, pokud zde byla zřejmá možnost prodat tyto za podstatně vyšší cenu.

²⁶ LAVICKÝ, P. a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, str. 818.

²⁷ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 136.

S otázkou loajality je spjata otázka zájmu obchodní korporace, neboť vzhledem k tomu, že dle § 151 odst. 1 OZ za korporaci jedná člen jejího orgánu, je na místě, aby obhajoval její zájem. Ustanovení § 437 odst. 1 OZ pak člena orgánu pro jeho střet zájmů se zastoupenou korporací z takového zastupování vylučuje, ledaže by o takovém střetu zájmů korporace věděla.²⁸ Toto pravidlo pak rozvádí § 54 a násl. ZOK. Péče řádného hospodáře v tomto směru zahrnuje především povinnost informovat o svém střetu zájmů společnost, resp. orgán, jehož je členem, a kontrolní orgán, byl-li zřízen, jinak nejvyšší orgán. To platí obdobně pro možný střet zájmů osob členovi orgánu blízkých nebo osob jím ovlivněných nebo ovládaných.²⁹

2.2 POTŘEBNÉ ZNALOSTI A PEČLIVOST

2.2.1 Potřebné znalosti

Potřebné znalosti jsou jakýmsi vnitřním faktorem povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře, zahrnují to, co by měl člen orgánu při výkonu své funkce znát. Je z podstaty věci nesporné, že ten, komu náleží obchodní vedení společnosti, by měl disponovat jistými právními a ekonomickými znalostmi.³⁰ Otázka je, v jaké míře. Potřebné znalosti se vztahují jednak k výkonu funkce jakékoliv charakteru³¹, jednak jsou vztahovány i ke konkrétní právnické osobě s ohledem na její účel.³² Co se tedy rozumí potřebnými znalostmi, bude otázkou individuální. Karel Eliáš stanovuje jako minimální hranici pro tzv. náležitou péči reprezentantů společnosti *alespoň schopnost rozpoznat, kdy se mají s žádostí o radu obrátit na odborníka*.³³ K závěru, že není třeba znalostí odborných, dochází i Nejvyšší soud ČR, který uvádí, že potřebnými znalostmi se rozumí pouze *základní znalosti umožňující rozeznat*

²⁸ § 437 odst. 1 OZ: *Zastoupit jiného nemůže ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmem zastoupeného, ledaže při smluvním zastoupení zastoupený o takovém rozporu věděl nebo musel vědět.*

²⁹ Osobou blízkou se dle § 22 odst. 1 OZ rozumí příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner podle jiného zákona upravujícího registrované partnerství; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní. Má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí.

³⁰ O úplné základy se pak bude jednat například v rámci terminologie daňového práva. Například nutností znalosti významu termínu „daň z příjmů“ se zabýval Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 22.5.2008, sp.zn. 1 Afs 32/2008.

³¹ Jak vyplývá již z ustanovení § 5 odst. 1 OZ.

³² Českému řádu nejbližší vymezení poskytuje například komentář k § 93 německého akciového zákona, který dochází ke stejnému závěru: Osoba, které je uloženo vykonávat určitou činnost, musí být vyzbrojena sumou odborných znalostí, přičemž kvalitu a rozsah těchto znalostí nelze posuzovat s ohledem na dotyčnou fyzickou osobu, nýbrž se zřetelem k potřebám dotyčné společnosti. HÜFFER, U. Aktiengesetz. 10. vydání, C.H.Beck München, 2012.

³³ ELIÁŠ, Karel. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. Právník. 1999, č.4, str.310-323.

*hrozící škodu a zabránit jejímu způsobení na spravovaném majetku.*³⁴ Ke stejným závěrům dochází taktéž Petr Čech (*„řádný hospodář reprezentuje dostatečně rozumnou, vzdělanou, zkušenou a pečlivou osobu. Nemusí disponovat profesionálními znalostmi, schopnostmi a zkušenostmi z oblasti práva, ekonomie, výroby, jež jsou při provozování daného podniku nezbytné. Není povinován odbornou péčí. Nevážou ho standardy lege artis. Musí ale umět včas rozpoznat, ve kterých případech a ve které fázi rozhodovacího procesu je třeba vyhledat pomoc profesionála“*)³⁵ a Stanislava Černá (*„obsah povinnosti vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře zahrnuje svědomitost a obezřetnost při plnění funkce, odborné řízení společnosti, které v sobě nese i schopnost rozpoznat potřebu odborného posouzení projednávané záležitosti jiným specialistou“*)³⁶. Dle názoru odborné veřejnosti není vyloučeno, že odborné znalosti lze po členovi orgánu vyžadovat, je-li to sjednáno.³⁷

Základní znalosti jako takové nelze obecně vymezit. O jejich rámci by měl mít člen orgánu představu v době, kdy konkrétní funkci přijímá. Ve chvíli, kdy zjistí, a může to být až v průběhu výkonu funkce, že nemá potřebné znalosti pro výkon funkce, zákon mu ukládá pro sebe z toho vyvodit důsledky (§ 159 odst. 1 věta druhá občanského zákoníku). Takové důsledky budou různé podle toho, o jaké funkce či o jaké povinnosti při plnění funkce se jedná.³⁸ Jako první se nabízí odstoupení z funkce³⁹, ale v dané situaci se mohou nacházet též méně radikální řešení, jako například zajištění odborného stanoviska jinou osobou.

Je na místě ještě podotknout, že disponuje-li člen orgánu odbornými znalostmi, je povinen je využívat.⁴⁰

2.2.2 Zajištění prvku odbornosti pomocí znaleckého posudku a odpovědnost za něj

Předpisy nepředpokládají, a ani by to fakticky nebylo možné, aby byl člen statutárního orgánu vybaven odbornými znalostmi ve všech odvětvích, se kterými se v rámci výkonu své

³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 10. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006. Člen představenstva v tomto případě nevýhodně za společnost postoupil pohledávku za neodpovídající cenu na úkor spravovaného majetku, a tím tak společnosti způsobil škodu z titulu porušení péče řádného hospodáře. Jak podobně vymezuje v jiném rozhodnutí ze dne 16. 8. 2006, sp. zn. 8 Tdo 940/2006 Nejvyšší soud ČR, péče řádného hospodáře také *znamená chovat se odpovědně a svědomitě stejným způsobem, jako by pečoval o svůj vlastní majetek tj., aby jej vědomě nezmenšoval nebo jej jinak neohrožoval.*

³⁵ ČECH, Petr. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. Právní rádce, 2007, č. 5.

³⁶ ČERNÁ, Stanislava. Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl. Praha: ASPI, 2006, s. 244.

³⁷ *A to nikoliv nutně výslovně, ale třeba i popisem dovedností a vlastností, které jsou od člena orgánu očekávány.* In ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 136.

³⁸ SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 98.

³⁹ Ne vždy to je ovšem možné, viz § 59 odst. 5 věta druhá ZOK.

⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006.

funkce setká. Pokud pak dojde k situaci, kdy je k rozhodnutí potřeba odborných znalostí, je nutné, aby si člen orgánu zajistil názor experta, například ve formě znaleckého posudku nebo stanoviska.⁴¹ V ideálním případě je takový externí posudek či stanovisko (dále oboje jen jako „stanovisko“) objektivní a jejich závěry fakticky správné, nicméně ne vždy tomu tak reálně je.^{42 43} Pokud se pak od statutárního orgánu vyžaduje rozhodování informované, a tento své rozhodování odvozuje pouze od subjektivně pojatého stanoviska, může to vést k nežádoucím důsledkům, přestože prvotním účelem zadání zpracování stanoviska bylo se takovým důsledkům vyhnout. Jak potom řešit situaci, ve které se ocitla společnost, pociťující újmu z rozhodnutí člena orgánu učiněného na základě posudku či stanoviska?

Je-li stanovisko nesprávné (což může relativně objektivně posoudit soud provedením revizního znaleckého posudku v případě sporu o to, zda statutární orgán jednal s péčí řádného hospodáře⁴⁴), a statutární orgán podle tohoto učinil své rozhodnutí, nelze jednoznačně říci, že

⁴¹ stanoveno např. v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.10.2008, sp.zn. 29 Cdo 2531/2008.

⁴² Zajímavou otázkou se zabývá Karel Beran. Mimo zpochybnění objektivity některých znaleckých posudků pokládá otázku, jak je to například s objektivitou právních stanovisek poskytovaných advokáty. Poukazuje na to, že u zpracovávání takových stanovisek advokát při výkladu právních norem přihlíží zejména k zájmům klienta a těmto svůj výklad norem i právní situace přizpůsobuje a dané posouzení, ač odborné, není objektivní.

in BERAN, Karel. Význam právních posudků vypracovaných advokáty v souvislosti s povinností reprezentantů kapitálových společností jednat s péčí řádného hospodáře. Bulletin advokacie. 2004, č. 9, str. 17-28.

⁴³ Touto situací se zabýval Nejvyšší soud České republiky například ve svém rozsudku sp.zn. 29 Odo 184/2005. Zde se jednalo o určení, zda je platná smlouva podléhající procesu převodu dle § 196a odst. 3 ObchZ o koupi akcií. Jediný společník byl zároveň jednatelem společnosti A a tudíž měl přehled o ekonomických poměrech jak této společnosti, tak o společnosti B, jejímž jediným akcionářem byla společnost A (a kde působil rovněž jako jediný člen statutárního orgánu). Tedy si musel být vědom hodnoty převáděných akcií, které na něj byly převedeny za nižší cenu, než byla jejich skutečná hodnota. Do hodnocení situace se taktéž promítla skutečnost, že k převodu akcií došlo krátce (šest a půl měsíce) před podáním návrhu na prohlášení konkursu společnosti A.

Jednatelova obrana spočívala v tvrzení, že tím, že se řídil výši ceny určené ve znaleckém posudku, dodržoval podmínky, které mu stanovuje zákon. Nejvyšší soud však rozhodl, že *samotná skutečnost, že kupní smlouva vyhovuje požadavkům určeným ustanovením § 196a odst. 3 obch.zák. však neznamená, že by nemohla být neplatným právním úkonem (...). Závěry posudku (...) totiž mohou být - byť následně - shledány nesprávnými z důvodů, které nutno přičíst k tíži stran smlouvy (např. poskytly-li znalci nesprávné údaje pro účely zpracování posudku nebo jinak /nepřípustně/ ovlivnily závěry znalce co do výše ceny). Bylo-li v takovém případě úmyslem smluvních stran nastolení právního stavu, který by znemožnil (nebo alespoň podstatně ztížil) věřitelům dosáhnout uspokojení jejich pohledávek (...), nepochybně, lze právní úkony učiněné s tímto záměrem (úmyslem) posoudit v závislosti na konkrétních okolnostech (...) pro rozpor s účelem zákona nebo pro obcházení zákona. Znalec totiž při vypracovávání posudku vycházel pouze ze sdělení objednatele posudku, tedy jednatele. Uzavření smlouvy tedy bylo Nejvyšším soudem shledáno jako jednání s úmyslem krátiť věřitele.*

⁴⁴ Na to, zda znalecký posudek bude soud posuzovat, není jednotný názor. Dle Josefa Fialy nebude soud posuzovat, zda člen orgánu postupoval v souladu s posudkem, ale zda postupoval v souladu s jeho zákonnou povinností. In FIALA, Josef. Důkaz zavinění v občanském soudním řízení. ČSAV, Praha 1965, str. 94. Na druhou stranu komentář k zákonu o obchodních korporacích uvádí, že soudy by neměly zásadně *ex post* hodnotit podstatu rozhodování člena orgánu a jeho důsledky a měly by se spokojit s posouzením, zda proces rozhodování byl řádný. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 136.

nejednal s péčí řádného hospodáře, neboť odbornou znalost pro daný problém si zajistil a nemohl tak logicky posoudit správnost daného stanoviska.⁴⁵

Někteří autoři dovozují, že by pouhé vypracování stanoviska nemuselo být považováno za splnění povinnosti péče řádného hospodáře. Nesplňuje-li osoba činící rozhodnutí požadavky co do znalostí činnosti společnosti, jejíž majetek spravuje, nemusí být externě připravené stanovisko k takové záležitosti omluvenkou liberující újmu způsobenou konečným rozhodnutím ve věci. Jako argument *ad absurdum* mu slouží příklad, kdy jednatel malé s.r.o. absolutně nerozumí jejímu předmětu podnikání a dovede společnost k úpadku už jen tím, že najímá pro svou neschopnost nadbytečné množství odborníků. Dochází k závěru, že reprezentant společnosti by měl názor experta vyhledat pouze v odborných a neobvyklých případech.⁴⁶

Vzhledem k tomu, že podle §159 odst. 2 občanského zákoníku má člen voleného orgánu povinnost vykovávat funkci osobně, nelze tak říci, že v daném případě vypracování stanoviska pověřil svou funkcí třetí osobu. Bez ohledu na správnost stanoviska by tak odpovídal společnosti za způsobenou újmu dle § 53 ZOK. Takový výklad je ovšem velmi striktní a přiči se doktrinálním i soudním názorům na míru odborných znalostí.

Pro odpovědnost člena orgánu pak hovoří i situace, kdy osoba, která je povinna jednat s péčí řádného hospodáře nechá vypracovat jejím zájmům (a nikoliv zájmům společnosti) vyhovující stanovisko bez ohledu na jeho správnost, jen pro formální účely dokázání péče.⁴⁷

Je ovšem možné, že člen voleného orgánu, který přes veškerou opatrnost, které byl schopen, nerozpoznal, že stanovisko je chybné a mohl by tak být odpovědný.⁴⁸ Jedná-li se o

⁴⁵ Společnost si při převodu pozemků na členy jejího představenstva nechala vypracovat znalecký posudek, dovozujíc, že „sama skutečnost, že hodnota majetku je stanovena znalecky, zaručuje, že půjde o hodnotu objektivní“. Soud (odvolací) nicméně při zkoumání znaleckého posudku zjistil, že z tohoto „nevyplývá, že by znalec určil obvyklou cenu předmětných pozemků v souladu s ustanovením § 2 zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku“. V závěru rozhodnutí tak Nejvyšší soud uznává, že *samotné vypracování znaleckého posudku a sjednání ceny ve výši jím určené pro závěr o dodržení požadavků kladených ustanovením § 196a odst. 3 obč.zák. na jím vymezené transakce postačovat nemusí*, čímž se drží výše uvedené rozhodovací praxe, ale zároveň stanovuje, že *dodrží-li však strany povinnosti (...), poskytnou-li znalci potřebnou součinnost a ani jinak (nepřípustně) neovlivní závěry znalce, nemůže následně zjištěná nesprávnost hodnoty (...) vést k závěru o neplatnosti uzavřené smlouvy (...)*.

Nejvyšší soud výslovně uvedl, že po smluvních stranách -společnosti a členech statutárního orgánu- nelze požadovat, aby přezkoumávaly znalecký posudek, neboť nemusí být nadány potřebnými odbornými znalostmi, jinak požadovanými u znalce, jakožto profesionála v oboru. (rozsudek Nejvyššího soud ČR sp.zn. 29 Cdo 4356/2009).

⁴⁶ BERAN, Karel. Význam právních posudků vypracovaných advokáty v souvislosti s povinností reprezentantů kapitálových společností jednat s péčí řádného hospodáře. Bulletin advokacie. 2004, č. 9, str. 17-28.

⁴⁷ tamtéž

významnou záležitost, nabízí se úvaha, zda by se člen voleného orgánu měl spokojit jen s tímto stanoviskem a požadovat například podrobnější vysvětlení či další stanovisko někoho jiného.

Pokud by se ale tímto řídili všichni členové orgánů, náklady společností by v důsledku zadávání vypracování množství stanovisek nepochybně vzrostly právě kvůli zajištění jakési objektivnosti zdůvodnění rozhodnutí. Ostatně hlediskem nákladů lze zdůvodňovat i postupy, které se na první pohled mohou jevit jako postupy v rozporu s péčí řádného hospodáře.

Na základě výše uvedeného je třeba se při posouzení otázky, zda byla zanedbána odborná péče, zabývat v první řadě tím, zda stanovisko bylo vůbec třeba, dále s jakým úmyslem bylo stanovisko zadáno (ačkoliv se jedná o zjištění nesnadné) a zda bylo možné učinit ještě jiná vhodná opatření.

2.2.3 Pečlivost

Míru znalostí potřebnou pro výkon funkce člena orgánu je dle výkladu výše třeba posuzovat subjektivně ve vztahu ke konkrétní obchodní korporaci. Dále *při posouzení, zda člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře, se vždy přihlédně k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena obdobného orgánu obchodní korporace* (§ 52 odst. 1 ZOK). Takové péče pak *nepochybně zahrnuje péči o majetek akciové společnosti nejen v tom smyslu, aby nevznikla škoda na majetku jeho úbytkem či znehodnocením, ale také aby byl majetek společnosti zhodnocován a rozmnožován v maximální možné míře, jaká je momentálně dosažitelná.*⁴⁹

Dle § 52 odst. 2 ZOK nese člen orgánu důkazní břemeno, zda jednal s péčí řádného hospodáře. Jeho pojetí pečlivosti bude směřovat k tomu, aby byl odpovědnosti v co nejširším rozsahu zproštěn, a tak je třeba, aby míra pečlivosti byla srovnávána s relativně objektivním stavem, který je platný pro příslušné odvětví, postavení apod.

S jakou jinou společností v jaké situaci bude soud míru pečlivosti srovnávat, není nikde stanoveno. Komentář k zákonu o obchodních korporacích pouze shrnuje toto

⁴⁸ Bylo by pak v zájmu člena orgánu, aby újmu regresně vymáhal po znalci z titulu porušení smlouvy, v rámci níž bylo stanovisko vypracováno. Nutno ovšem dodat, že takový postup nezaručuje náhradu škody znalcem. Ke složitosti posouzení odpovědnosti znalce za posudek např. nález Ústavního soudu sp.zn. I. ÚS 312/05.

⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16.12.2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006.

ustanovení tak, že v konkrétním případě bude vždy *záležet na předpokladatelném standardu, nicméně modifikovaném okolnostmi případu*.⁵⁰

Srovnáním s jinou entitou zákonodárce péči objektivizuje. Subjektivní pojetí pečlivosti, tedy srovnání péče reprezentanta společnosti o tuto s péčí reprezentanta o jeho vlastní majetek bylo za předchozí právní úpravy uznáváno teorií⁵¹ i soudní praxí⁵². Novou právní úpravou se tedy míra pečlivosti zpřísnuje, neboť v případě, kdy by se podle hospodaření lehkomyšlného člena orgánu ve vlastních záležitostech posuzovalo hospodaření korporace, taková lehkomyšlnost by vlastně liberovala člena orgánu z odpovědnosti za případnou újmu.⁵³

2.2.4 Informovanost

Informovaně v rámci pečlivosti a potřebných znalostí⁵⁴ jedná nepochybně ten, kdo má přehled o tom, jakým způsobem společnost hospodaří. Dle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.10.2006, sp.zn. 5 Tdo 1152/2006 je povinností člena statutárního orgánu být informován o průběžných výsledcích hospodaření právnické osoby, což se posléze odrazilo v zákonné úpravě.⁵⁵

Konkrétní důsledky pak pro členy orgánů přináší nová ustanovení § 62 a násl. ZOK, která je motivují k předcházení úpadku jejich korporace. Tím je ovšem dotčena jen informovanost o části vnitřních záležitostí společnosti. Teorie zahrnuje tyto znalosti i znalosti další, včetně znalosti vnějších faktorů při jednání za společnost celkově pod pojem „povinnosti jednat pečlivě a s potřebnými znalostmi“.⁵⁶

Z těchto zdánlivě tautologických definicí ovšem praxe vycházet nemůže, nabízí se tak srovnání s rozhodovací praxí zahraničních soudů v této věci. Tyto jsou pak co do výkladu informovanosti členů orgánů značně přísné. V literatuře se často zmiňuje rozhodnutí *Supreme*

⁵⁰ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, str. 140.

⁵¹ ŠTENGLOVÁ, I. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 10. vydání. Praha : C. H. Beck, Praha, 2005, s. 738.

⁵² usnesení Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 8 Tdo 940/2006, Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 5 Tdo 1412/2007 ze dne 27.3.2008.

⁵³ BEJČEK, Josef. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. Právní rozhledy 17/2007, s. 613.

⁵⁴ § 51 ZOK

⁵⁵ Dále například usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.3.2009, sp.zn. 5 Tdo 166/2009, dle kterého je jednou z základních povinností jednatelů zajistit řádné vedení předepsané evidence účetnictví. Z odpovědnosti za vedení účetnictví může pak být zproštěn za předpokladu, že prokáže, že zajistil jeho vedení v potřebném rozsahu kvalifikovanou osobou, které poskytne za tímto účelem součinnost. (Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 6.5.2008, sp.zn. 29 Odo 1773/2006)

⁵⁶ LAVICKÝ, P. a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, str. 819.

Court of Delaware ve věci č. 488 A.2d 858 (Smith v. Van Gorkom)⁵⁷, kde soud shledal členy představenstva odpovědné za jejich ne zcela informované rozhodnutí o fúzi společnosti. Jako informované pak označil rozhodnutí, které by bylo učiněno po obstarání si veškerých existujících informací. Na výsledek rozhodnutí se snesla kritika americké doktríny⁵⁸, která na vyvození takových závěrů poukazovala jako na prostředek odrazení i kvalitních členů představenstev od výkonu funkce.

Názor byl pak v některých případech překonán ve prospěch členů představenstva, např. v rozhodnutí *Supreme Court of Delaware* ve věci č. 634 A.2d 345, 368-71 (Cede & Co. and Cinerama, Inc., v. Technicolor, Inc.)⁵⁹, ve smyslu přednosti včasného učinění jednání vedoucího k zajištění zájmů korporace před obstaráním všech možných informací jakožto časově náročné činnosti. Jedná se o klíčová rozhodnutí, nicméně rozhodnutí staršího data.

Aktuálnější německá judikatura se pak přiklání zpět k restriktivnějšímu závěru a to tím, že klade členu statutárního orgánu povinnost učinit *vše, co je možné k objasnění skutečností potřebných k vydání informovaného rozhodnutí*.⁶⁰ Objem rešerše, kterou by měl člen orgánu učinit před rozhodnutím samozřejmě i přesto nelze obecně stanovit. Máme pouze rámcové východisko, kdy je třeba zajistit si informací co nejvíce, in concreto pak zhruba tolik, jak by učinil člen orgánu v obdobné situaci.⁶¹

V současné době se dle mého názoru standard informovanosti bude pravděpodobně zvyšovat, neboť liberační tendence ve smyslu rozhodnutí Cede & Co. and Cinerama, Inc., v. Technicolor, Inc. neodpovídají současným (technickým) možnostem opatření si informací.

⁵⁷ Dostupné též na <http://www.businessentitiesonline.com/Smith%20v.%20Van%20Gorkom.pdf>

⁵⁸ BAINBRIDGE, Stephen M.. SMITH V. VAN GORKOM. UCLA School of Law, Law & Economics Research Paper Series, Research Paper No. 08-13. str. 28, dostupné ke stažení na http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1130972.

⁵⁹ Dostupné též na <http://law.justia.com/cases/delaware/supreme-court/1994/634-a-2d-345-1.html>.

⁶⁰ Na rozhodnutí např. ve věci IKB bank poukazuje ve svém článku Jaromír Kožíak in Pravidlo podnikatelského úsudku v návrhu zákona o obchodních korporacích (a zahraničních právních úpravách). Obchodněprávní revue 4/2012, s. 108.

⁶¹ § 52 odst. 1 ZOK

3 PRAVIDLO PODNIKATELSKÉHO ÚSUDKU

Všechny výše uvedené povinnosti, které definují jednání s péčí řádného hospodáře, v souhrnu tvoří velmi restriktivní rámec pro možnosti jednání člena orgánu. V rámci jednání totiž musí přijímat rozhodnutí, jehož důsledky nelze vždy spolehlivě zcela předvídat. Zákon o obchodních korporacích tak obsahuje i tzv. „safe harbour“ – bezpečný záliv pro člena orgánu, a to pod ustanovením § 51 odst. 1, nazývaným také jako pravidlo podnikatelského úsudku: *„pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou.“* Uvedené pravidlo se uplatní po ty členy voleného orgánu, kteří při svém jednání postupovali *lege artis*- v souladu s dosaženým všeobecně známým stavem poznání, představujícím aktuální sumu shromážděných poznatků v daném oboru či oblasti.⁶² Pravidlo podnikatelského úsudku *dává možnost jednajícímu orgánu, aby prokazoval, že v rámci rozhodování jednal lege artis a tedy nenese odpovědnost za případnou újmu (i kdyby ji v ekonomickém smyslu způsobil).*⁶³ Důraz potom zákon o obchodních korporacích klade na loajalitu- bylo-li postupováno *lege artis*, nikoli však loajálně, odpovědnosti se člen orgánu nemůže zprostit.

Zákon o obchodních korporacích se co do úpravy pravidla podnikatelského úsudku inspiroval zahraničními právními úpravami, kde ho teorie vymezuje jako *business judgment rule*. V obecném rámci se napříč právními úpravami jedná o metodu *hodnocení lidského jednání, při které se sice zohledňuje právo na omyl, ale vždy se testuje kvalitou jednání, které má být náležité, informované a rozumné, činěné v zájmu společnosti*⁶⁴

3.1 POSOUZENÍ V ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM

Odborná veřejnost dochází ke konsenzu v otázce, jak by měl otázku péče řádného hospodáře posuzovat soud. Bohumil Havel se ve svých úvahách domnívá, že *české soudy by měly při aplikaci § 194 odst. 5 ObchZ⁶⁵ v jeho rámci testovat jednání členů statutárního orgánu podnikatelským úsudkem a neměly by v situaci, kdy nezjistí porušení péče řádného hospodáře, zkoumat výsledek sporného jednání. Jinými slovy, soudům nemůže příslušet*

⁶² PÚRY, F., KUČHTA, J.: Postih úpadkových deliktů podle nového trestního zákoníku s přihlédnutím k úpravě přípustného rizika. Bulletin advokacie 9/2011, s. 13.

⁶³ Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích, str. 77, dostupná také na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf>.

⁶⁴ HAVEL, Bohumil. Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. Právní rozhledy 11/2007, s. 413, ve srov. Hamilton, R. W. The Law of Corporations. 5th. ed. St. Paul : West Group, 2000, s. 453 a násl.

⁶⁵ Toto ustanovení upravovalo péči řádného hospodáře před rekodifikací účinnou ke dni 01. 01. 2014.

*přezkum materiálních následků jednání s péčí řádného hospodáře, protože to je mimo jejich kompetenci, když zkoumají jen to, zda bylo jednáno s určitou kvalitou, nikoliv jaké takové jednání mělo následky, ledaže zjistí, že s požadovanou kvalitou jednáno nebylo.*⁶⁶ Zároveň ale uznává, že zkoumáním následku jednání může být podmíněno hodnocení, zda bylo postupováno s péčí řádného hospodáře. Stejný názor obsahuje taktéž komentář k zákonu o obchodních korporacích, kde autoři docházejí k úsudku, že soud, ačkoliv ex post zná následky rozhodování, neměl by hodnotit podstatu rozhodování člena orgánu a měl by se *spokojit s posouzením, zda proces rozhodování byl řádný.*⁶⁷

Takový postup zvolil při svém rozhodování i Nejvyšší soud ČR např. ve svém rozsudku sp.zn. 29 Cdo 2363/2011, když stanovil, že *člen představenstva odpovídá za řádný výkon funkce, nikoliv za výsledek své činnosti. Jedná-li s péčí řádného hospodáře, není povinen hradit společnosti škodu, byť by v důsledku takového jednání vznikla.* Dále lze tuto tendenci spatřovat v rozsudku sp.zn. 29 Cdo 4276/2009, dle kterého *neuplatnění pohledávek nemusí být samo o sobě porušením povinnosti jednat s náležitou péčí. Pro úvahu, zda byl jednatel povinen pohledávky vymáhat, je významné (mimo jiné) i posouzení případné úspěšnosti takového postupu a reálnosti jejího (alespoň částečného) vymožení. Skutečnost, zda jednatel bude pohledávky společnosti vymáhat, je věcí jeho úvahy v rámci obchodního vedení, jež musí být učiněna s ohledem na všechny okolnosti.* Hodnocení jednání člena orgánu ve vztahu k podnikatelskému úsudku tak má v české judikatuře základy již před účinností rekodifikace.⁶⁸

Ke stejnému závěru – aplikaci pravidla podnikatelského úsudku- dospěla paxe zahraničních soudů, bez ohledu na to, zda je v zákoně výslovně upraveno; např. britský právní řád toto ustanovení vyloučil, neboť *britské soudy již tradičně nepřezkoumávají rozhodnutí reprezentantů učiněná v dobré víře a neposuzují tato rozhodnutí se zpětnou znalostí výsledku. Navíc je britské právo ekvitní povahy a soudy dovodily doktrínu jednání v obhajitelném zájmu společnosti (proper purpose doctrine), která stanovuje objektivní kritérium, podle kterého je jednání reprezentanta přezkoumáváno a je tak korektivem subjektivně pojaté povinnosti jednat v dobré víře ve prospěch společnosti.*⁶⁹ To svědčí o tom, že pravidlo podnikatelského úsudku a omezení odpovědnosti je všeobecně přijímané. Je to

⁶⁶ Bohumil Havel. Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku- Právní rozhledy 11/2007, s. 413.

⁶⁷ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, str. 136.

⁶⁸ Dále též obdobně např. v rozsudku Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 1162/99.

⁶⁹ KRTOUŠOVÁ, LUCIE. Péče řádného hospodáře: odpovídá britskému konceptu duty of care, skill and diligence? Obchodněprávní revue 10/2013, s. 277.

logický závěr, když obchodní činnost je činností rizikovou, a za účelem dosažení zisku má smysl riziko nést.

Ustanovení § 52 odst. 2 ZOK pak stanovuje, kdo v případném soudním sporu nese důkazní břemeno: *Je-li v řízení před soudem posuzováno, zda člen orgánu obchodní korporace jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno tento člen, ledaže soud rozhodne, že to po něm nelze spravedlivě požadovat.*

V případě soudního sporu však nebude péče řádného hospodáře jediná věc, kterou bude třeba dokazovat a obrácené důkazní břemeno tak společnosti automaticky nezaručuje vyšší pravděpodobnost úspěchu ve sporu. Dále bude třeba prokázat škodu a její výši, popř. existenci (hrozícího) úpadku, což bude bezvýhradně záležitostí poškozené společnosti, resp. osoby společnost zastupující-akcionář, likvidátor aj.⁷⁰

Skutečnost, že jednal s péčí řádného hospodáře tak bude prokazovat člen orgánu sám, ledaže by s přihlédnutím k okolnostem soud vyhodnotil, že to po něm nelze požadovat. Literatura uvádí jako příklad situaci, v níž osoba již není ve funkci člena orgánu a nemá tak například přístup k veškeré potřebné dokumentaci.⁷¹

⁷⁰ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, str. 140.

⁷¹ tamtéž, str. 141

4 HRANICE OBCHODNÍHO VEDENÍ SPOLEČNOSTI

Zákon o obchodních korporacích svěřuje obchodní vedení pouze statutárním orgánům.⁷² Dle § 195 odst. 2 ZOK a § 435 odst. 3 nikdo není oprávněn udělovat statutárnímu orgánu pokyny týkající se obchodního vedení. Nicméně s ohledem na odpovědnost za porušení povinnosti péče řádného hospodáře je v některých případech v zájmu člena orgánu, aby si co do některých rozhodnutí vyžádal člen orgánu pokyn či svolení k určitému jednání.

4.1 POKYNY VALNÉ HROMADY

Dle § 51 odst. 2 ZOK člen statutárního orgánu kapitálové společnosti může požádat nejvyšší orgán obchodní korporace o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení; tím není dotčena jeho povinnost jednat s péčí řádného hospodáře. Tímto se nově stanovuje výjimka ze zákazu zásahu do obchodního vedení.

Z toho ovšem vyvstává několik otázek, a to především, co se rozumí obchodním vedením, jakým způsobem lze pokyny vyžádat, do jaké míry jsou takové pokyny závazné a do jaké míry pak statutární orgán, resp. jeho členové nesou za splnění pokynu odpovědnost.

4.1.1 Obchodní vedení

Obchodní vedení bylo vymezeno ve věci konstantní judikaturou. Obchodním vedením se rozumí organizace a řízení závodu, který náleží společnosti, řízení zaměstnanců, rozhodování o provozních záležitostech (tj. např. zásobování, odbyt, reklama, vedení účetnictví), jakož i rozhodování o podnikatelských záměrech⁷³; rozumí se jím každodenní podnikatelská činnost⁷⁴, průběžná pravidelná správa záležitostí společnosti a jejího podniku, tzn. rozhodování o organizačních, technických, obchodních, personálních, finančních a dalších otázkách běžného života společnosti⁷⁵.

Na rozdíl od valné hromady, která určuje rámcové vedení společnosti, statutární orgán spravuje její každodenní záležitosti. Na první pohled se toto rozdělení jeví jako

⁷² Dle Pihery není ani dle účinné právní úpravy vyloučeno, aby statutární orgán svěřil některá rozhodování v této oblasti v rámci vnitřní struktury společnosti např. vedoucímu zaměstnanci. S odkazem na § 66d ObchZ pak dovozuje, že toto ho nezburavuje odpovědnosti za výsledné jednání; základní strategické otázky obchodního vedení by měl ovšem činit sám. S tímto názorem si s ohledem na znění § 159 odst. 2 ZOK dovoluji nesouhlasit. Pokud ustanovení o delegaci obchodního vedení není v účinné úpravě uvedeno, může to někoho vést k možnosti výkladu ve prospěch zásady autonomie vůle, nicméně je-li v OZ výslovně, že funkci je nutné vykonávat osobně, autonomie je v tomto ohledu omezena. PIHERA, Vlastimil. Glosa k problematice tzv. souběhů. Obchodněprávní revue 6/2014, s. 172.

⁷³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 5 Tdo 94/2006.

⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 5 Tdo 1208/2005.

⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp.zn. 4 Afs 24/2003, obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 29 Odo 479/2003.

bezproblémové, ale v průběhu existence společnosti mohou vzniknout pochybnosti a spory při rozhodování, které je na pomezí rámcového vedení a běžného řízení.⁷⁶

4.1.2 Vyžádání pokynů

Statutární orgán může po valné hromadě vyžadovat pokyn týkající se obchodního vedení společnosti, ale valná hromada není oprávněna takový pokyn udělit z vlastní iniciativy. Dle mého názoru lze z tohoto závěru nalézt výjimku pro případ, kdy si pro konkrétní situaci statutární orgán vyžádal věc již dříve, ale došlo k takové změně okolností, že je nutné pokyn změnit. V takovém případě mám za to, že na platnost nových pokynů to nebude mít vliv, a to za předpokladu, že statutární orgán ještě nezačal v dané věci jednat.

Otázkou je také, kdo vlastně může pokyny vyžádat. Vezmeme-li striktně text důvodové zprávy k zákonu o obchodních korporacích, ze které vyplývá, že členem orgánu se rozumí „orgán právnické osoby nebo jeho člen“⁷⁷, může o pokyn požádat kterýkoliv člen případného kolektivního statutárního orgánu. Literatura však co do výkladu tohoto pojmu v souvislosti s vyžádáním pokynů není jednotná.⁷⁸ V případě orgánu s dělbou kompetencí je to pak ten člen, do jehož působnosti věc spadá.⁷⁹

Ze systematického, potažmo teleologického výkladu, ze zařazení možnosti vyžádat si pokyny do paragrafu upravujícího pravidlo podnikatelského úsudku by bylo možné dovodit, že účelem předmětného ustanovení bylo „ulehčit“ pozici statutárních orgánů v případě přijímání obtížných rozhodnutí. V důsledku toho se pak nabízí co nejširší možná aplikace, z čehož by vyplývala možnost vyžádat si pokyny každým ze členů kolektivního statutárního orgánu, tím spíše pokud se bude jeho odpovědnost posuzovat v případě porušení péče řádného hospodáře individuálně. Je ovšem také zcela na místě přihlídnout k tomu, že ne vždy konkrétní jednání náleží všem členům statutárního orgánu, a proto nejrozumnějším řešením se jeví stanovisko části kolektivu autorů v komentáři k zákonu o obchodních korporacích, tedy že pokyn si může vyžádat ten člen, který je v dané věci oprávněn rozhodovat (například přidělením jeho působnosti dle § 156 odst. 2 OZ).⁸⁰

⁷⁶ K tomu viz dále.

⁷⁷ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku (konsolidovaná verze) ze dne 03.12.2012, str. 77, dostupná také na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

⁷⁸ Ani v rámci komentáře k zákonu o obchodních korporacích se kolektiv nebyl schopen shodnout, kdo může pokyny za kolektivní orgán vyžádat. ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, str. 136-137.

⁷⁹ V souladu s výkladem týkajícího se horizontální delegace kompetencí výše v této práci.

⁸⁰ tamtéž

4.1.3 Závaznost pokynů a odpovědnost za rozhodnutí učiněná dle pokynů

Stávající právní předpisy, a ani žádná dřívější úprava, ze které by se při interpretaci tohoto ustanovení dalo vycházet, neurčuje, kdo za rozhodnutí, učiněné na základě pokynu nejvyššího orgánu, nese odpovědnost. Nejjednodušším se jeví výklad, kdy odpovědnost za předmětné jednání, učiněné na základě pokynu valné hromady jako nejvyššího orgánu kapitálové obchodní společnosti, nese statutární orgán, který ač si pokyn výslovně vyžádal, není povinen ho respektovat, pokud by jeho respektováním porušil povinnost péče řádného hospodáře. V tom případě je ale odstavec druhý § 51 ZOK nadbytečný, neboť nezávazné pokyny valná hromada může udělovat i bez výslovného zmocnění v zákoně.

Také postupem podle právní úpravy obchodních korporací před účinností ZOK a v souladu s tehdejší literaturou⁸¹ a judikaturou⁸² bychom došli k závěru, že jakýkoliv pokyn valné hromady týkající se do obchodního vedení, je nicotný. Plněním takového nicotného pokynu by pak členové statutárního orgánu mohli být odpovědní za případnou škodu.

Německá právní úprava⁸³, obsahující shodné ustanovení ohledně pokynů jako zákon o obchodních korporacích, neřeší tuto otázku tak striktně. Dle této je třeba rozlišovat, o jaká rozhodnutí statutárního orgánu se jedná. Existují totiž *zásadní rozhodnutí, která jsou sice formálně kryta působností představenstva, materiálně nicméně tato rozhodnutí tak hluboko zasahují do členských práv akcionářů a jejich majetkových zájmů vtělených do akcií, jež vlastní, že představenstvo rozumně nemůže předpokládat, že by je mohlo přijmout na vlastní odpovědnost bez účasti valné hromady.*⁸⁴ K takovým otázkám lze například řadit schválení fúze společnosti valnou hromadou a její pokyn představenstvu k vyjednání a uzavření smlouvy. Stejně tak potom u převodu či pachtu závodu. V souvislosti s tím je pak v předmětné literatuře uvedeno, že otázka přípustnosti pokynu valné hromady úzce souvisí s vymezením působnosti valné hromady v akciové společnosti.⁸⁵

I Nejvyšší soud pak v určitých případech pohlíží na pokyny valné hromady jako na závazné, a to tehdy, když valná hromada udělí představenstvu pokyn k realizaci rozhodnutí, které činí ve své výslovné působnosti.⁸⁶ Dle názoru Stanislavy Černé a Petra Čecha lze mimo

⁸¹ DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I., KRÍŽ, R., ČECH, P.: Akciové společnosti. 7., přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2012, str. 447-448.

⁸² Např. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 32 Cdo 524,525/2000 ze dne 30.05.2000.

⁸³ Německý akciový zákon obsahuje ustanovení totožné s 51 odst. 1 ZOK ve svém § 119 odst. 2: *Über Fragen der Geschäftsführung kann die Hauptversammlung nur entscheiden, wenn der Vorstand es verlangt.* Dostupné též na <http://www.gesetze-im-internet.de/aktg/>.

⁸⁴ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora sp.zn. II ZR 174/80, dostupné též z <https://openjur.de/u/168196.html>.

⁸⁵ ČERNÁ, S., ČECH, P. Kde jsou hranice obchodního vedení? Právní fórum, 2008, č. 11, str. 453-459.

⁸⁶ Usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 29 Odo 442/2004.

další z tohoto učinit závěr, že rozhodnutí v oblasti koncepčních, strategických a investičních záležitostí přesahujících běžný provoz podniku a dotýkající se samotné společnosti náleží do působnosti akcionářů, respektive valné hromady a pokyny statutárnímu orgánu v těchto záležitostech, ačkoliv se dotýkají relativně nedotknutelného obchodního vedení, by pak měly být pro představenstvo závazné.⁸⁷

Domnívám se, že se lze přiklonit k tomuto závěru prvnímu, neboť v opačném případě lze *ad absurdum* dojít k situaci, kdy člen orgánu přestane fakticky plnit svou funkci, a bude přenášet veškeré rozhodování na valnou hromadu.

Bude-li pokyn vyhodnocen jako závazný, jeho závaznost by se měla projevit dvojitým způsobem. V první řadě zproštěním odpovědnosti statutárního orgánu za případnou újmu společnosti, která by byla důsledkem rozhodnutí v díkci pokynu valné hromady, jak je uvedeno výše. V druhé řadě pak odpovědností statutárního orgánu za jeho neuposlechnutí v případě újmy společnosti. Domnívám se tedy, že porušil-li by ovšem statutární orgán uposlechnutím pokynu péči řádného hospodáře, bude odpovídat, jako by rozhodnutí učinil sám, jak vyplývá z ustanovení § 51 odst. 2 ZOK. Právní úprava je však nejasná a bude třeba vyčkat, k jakému závěru se přikloní soudy v rámci své rozhodovací praxe.

V komentáři je vyjádřen názor, uvedený na příkladu vyžádání pokynu stran uzavření určité smlouvy. V tomto případě statutární orgán, *přenesl-li na valnou hromadu v souladu se zákonem konkrétní rozhodnutí v oblasti obchodního vedení, odňal sám sobě právo takové rozhodnutí přijmout. Naproti tomu ale nebude podle našeho názoru vázán pokynem o tom, že má uzavřít smlouvu zcela jinou - v tom směru na valnou hromadu obchodní vedení nepřenesl, a její „pokyn“ je tak vlastně pouze doporučením, jehož plněním se člen statutárního orgánu povinnosti hradit případnou újmu nezproští.*^{88 89} Tedy podle části odborné veřejnosti může

⁸⁷ ČERNÁ, S., ČECH, P. Kde jsou hranice obchodního vedení? Právní fórum, 2008, č. 11, str. 456.

⁸⁸ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 139.

⁸⁹ Tento názor by bylo možné podpořit závěry Nejvyššího soudu ČR, uvedené v rozsudku ze dne 24.5. 2000, sp.zn. 5 Tzn 97/2000. Dle tohoto v případě, rozhodne-li nejvyšší orgán právnické osoby nebo její kolektivní statutární orgán o prodeji majetku této právnické osoby se znalostí všech významných okolností za cenu, která se tvoří dohodou mezi prodávajícím a kupujícím a není nijak regulovaná (za smluvní cenu), nelze fyzické osobě jako členu statutárního orgánu, která byla vázána rozhodnutím uvedených orgánů a prodej za takovou cenu skutečně realizovala, klást za vinu, že nedosáhla ceny příznivější. To neplatí, byl-li člen statutárního orgánu zavázán rozhodnutím příslušného orgánu právnické osoby k tomu, aby dosáhl co nejvyšší kupní ceny, nebo jestliže člen statutárního orgánu neupozornil příslušný orgán právnické osoby na možnost dosáhnout podstatně příznivější ceny, resp. tuto cenu v uzavřené smlouvě nedosáhl, ač to bylo možné, a tím si počínal nevhodně ve vztahu ke spravovanému majetku. V obou případech se jedná o atrakci působnosti, stran ceny potom zjevný zásah do obchodního vedení statutárního orgánu. Je nutné tedy přihlídnout k tomu, že se jednalo o rozhodnutí za účinnosti obchodního zákoníku, který zásah do obchodního vedení výslovně neupravoval, oproti zákonu o obchodních korporacích v § 195 odst. 2 a § 435 odst. 3.

být statutárnímu orgánu udělen jakýkoliv pokyn, který zasahuje do obchodního vedení, a to i nad rámec strategických a koncepčních rozhodnutí. Tento by pak byl závazný, pokud jím bylo rozhodnuto přímo o dotazované záležitosti. Tím by ale byla dotčena možnost kreativity při činění rozhodnutí valné hromady.

Někteří autoři dovozují, že samotná žádost o pokyn by pak měla být pouze ve formě hlasovatelného návrhu na usnesení valné hromady⁹⁰, čímž by členovi orgánu byla omezena možnost přetěžovat valnou hromadu dotazy stran obchodního vedení se snahou vyhýbat se plnění své funkce a důsledkům z toho plynoucích.

Literatura sice počítá s odpovědností člena orgánu za zbytečné náklady spojené se svoláním valné hromady a lze usoudit, že pro nevykonávání funkce by byl odvolán, ale ve svém důsledku nepřístupnosti ke včasnému rozhodnutí v rámci obchodního vedení statutárním orgánem může mít pro společnost závažné důsledky, jimž je třeba zabránit už při jejich vzniku. Jinými slovy, pokud by se zneužívala možnost vyžádání pokynů, mohlo by to vést k ochromění společnosti. V případě vzniku újmy společnosti např. v případě nepřijetí včasného rozhodnutí sice existují prostředky, jak tuto na členovi orgánu vymoci, nicméně praxe ukazuje, jak je v konkrétních případech obtížné domoci se prostředků na povinné osobě.

Vzhledem k tomu, že péči řádného hospodáře v soudním řízení prokazuje člen orgánu⁹¹, je na něm, aby prokázal, že předmětné rozhodnutí přesahovalo běžný provoz podniku a pokyn tak bylo nutné si vyžádat a řídit se jím. Lze setkat i s názorem, že pro posouzení míry odpovědnosti je nutné zkoumat i to, jaké informace byly poskytnuty statutárním orgánem orgánu nejvyššímu v souvislosti s žádostí o pokyn.⁹²

Co zůstává nesporným, shodně s právní úpravou předcházející rekodifikaci, je to, že člen orgánu není vázán pokyny nezákonnými.⁹³

4.2 POKYNY V RÁMCI KONCERNU

O zásahu do obchodního vedení naopak výslovně hovoří ustanovení § 81 odst. 1 ZOK, dle kterého orgán řídicí osoby může udělovat orgánům řízené osoby pokyny

⁹⁰ LISSE, Luděk. Pokyn valné hromady členovi statutárního orgánu podle ZOK. Dostupné též na <http://www.epravo.cz/top/clanky/pokyn-valne-hromady-clenovi-statutarniho-organu-podle-zok-95629.html>.

⁹¹ § 52 odst. 2 ZOK

⁹² HÁMORSKÁ, Andrea. Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekodifikaci. *Obchodněprávní revue* 9/2012, s. 250.

⁹³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.11.2008, sp.zn. 7 Tdo 1396/2008, také in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 139; dále též např. v DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I., KRÍŽ, R., ČECH, P.: *Akciové společnosti*. 7., přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 447-448.

týkající se obchodního vedení, jsou-li v zájmu řídící osoby nebo jiné osoby, se kterou tvoří řídící osoba koncern. Člen orgánu ale ani v tomto případě není zbaven povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře (§ 81 odst. 2 ZOK). Odpovědnosti za případnou újmu se může zprostit, prokáže-li, že mohl rozumně předpokládat, že byly splněny podmínky zproštění povinnosti hradit újmu dle § 72 odst. 1 a 2. Tedy že újma vzniklá v zájmu řídící osoby, nebo jiné osoby, se kterou tvoří koncern, bude v rámci tohoto koncernu vyrovnána.

Ačkoliv zákon hovoří o „zájmu řídící osoby nebo jiné osoby, se kterou tvoří řídící osoba koncern“, důvodová zpráva tento pojem vykládá spíše jako jednotný zájem koncernu.^{94 95}

Co se týče závaznosti takových pokynů, domnívám se, že gramatickým výkladem lze dospět k takovému závěru, že *může-li* řídící osoba udělit pokyn, statutární orgán takový se takovým pokynem *může* řídit.⁹⁶ Tedy že řídit se jím nemusí. Také je-li udělení pokynu rozhodnutím řídící osoby, je statutární orgán této osoby povinen udělit ho v souladu s péčí řádného hospodáře, jinak je za důsledek odpovědný.⁹⁷ Ve zbytku ustanovení § 81 hovoří vcelku jasně. Pokud se člen orgánu řízené osoby bude pokynem řídit, ačkoliv by výsledné rozhodnutí měl před tím vyhodnotit v souladu s péčí řádného hospodáře a pokynem se tak neřídit, bude odpovídat za případnou újmu. Vzhledem k tomu, že nelze vyloučit možnost, že zájem koncernu je v rozporu se zájmem korporace, jíž je člen orgánu statutárním orgánem, dává zákon možnost členovi orgánu řízené osoby přijmout rozhodnutí, které této způsobí újmu nebo bude jinak nepříznivé pro řízenou korporaci. Ale to pouze za předpokladu, může-li rozumně předpokládat, že tato újma bude v rámci korporace uhrazena. Důkazní břemeno opět leží na členovi orgánu a bude tak na něm, aby své důvodné domněnky uhraditelnosti v řízení před soudem prokázal.

⁹⁴ HAVEL, B. a kol. Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012, s. 63.

⁹⁵ *Zájem koncernu je dosáhnout cílů, pro které byl vytvořen. Koncernový zájem může mít nejen ekonomickou, ale i širší, zejména sociální dimenzi.* in ČERNÁ, S. O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy. Obchodněprávní revue 2/2014, s. 33, dále též in ČERNÁ, S. Ke koncepci podnikatelských seskupení v návrhu obchodního zákona. In: Štenglová, I. (ed.) Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, str. 80 a násl.

⁹⁶ Stejně stanovisko zastává i Stanislava Černá in ČERNÁ, S. O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy. Obchodněprávní revue 2/2014, s. 33.

⁹⁷ Shodně též ČERNÁ, Stanislava. Ovlivnění jako klíčový pojem českého koncernového práva. Rekodifikace a praxe, 2014, č. 1, str. 14.

4.3 SDÍLENÁ ODPOVĚDNOST A SOUHLAS KONTROLNÍHO ORGÁNU

Náhrada újmy v souvislosti se souhlasem kontrolního orgánu se bude týkat především případného uzavření smlouvy mezi členem orgánu korporace a touto korporací dle § 55 odst. 1 ZOK⁹⁸ a stejně tak smlouvy o zajištění nebo utvrzení dluhu mezi těmito osobami (§ 56 odst. 1 ZOK). V obou případech totiž může uzavření smlouvy kontrolní (nebo nejvyšší) orgán zakázat (§ 56 odst. 2 ZOK). Uvedené neplatí na smlouvy uzavřené v rámci běžného obchodního styku.⁹⁹

Jednání statutárního orgánu, jejichž podmínkou by byl souhlas kontrolního orgánu, ZOK neuvádí a je tak na jednotlivých společnostech, zda výčet těchto jednání uvedou ve svých zakladatelských dokumentech.

Text ustanovení § 49 ZOK, který má situaci v souvislosti se souhlasem či zákazem kontrolního orgánu řešit, je nepřesný a zavádějící. Odstavec 1 stanoví, že *v případě, že kontrolní orgán nedá souhlas k jednáním statutárního orgánu, u kterých tento zákon nebo společenská smlouva vyžadují jeho předchozí souhlas, nebo jestliže tento orgán zakáže statutárnímu orgánu určité jednání, odpovídají namísto členů statutárního orgánu za případnou újmu způsobenou společností ti členové kontrolního orgánu, kteří nejednali s péčí řádného hospodáře*. Na první pohled by se mohlo zdát, že zákon zcela nelogicky určuje za odpovědné členy kontrolního orgánu, ačkoliv jednání je přičitatelné orgánu statutárnímu. Budeme-li však ustanovení odstavce 1 vykládat v souvislosti se zněním odstavce 2, právní úprava se bude jevit logičtěji. Odstavec 2 říká, že *jestliže kontrolní orgán souhlas k jednáním podle odstavce 1 dá, odpovídají za případnou újmu členové kontrolního orgánu a statutárního orgánu, kteří nejednali s péčí řádného hospodáře, společně a nerozdílně*.

A contrario tak odstavec 1 upravuje případy, kdy kontrolní orgán souhlas k jednání nedá.¹⁰⁰ Tím, že nebyl souhlas k jednání statutárnímu orgánu dán, a tím nedošlo k jednání, mohla vzniknout společnosti újma. Pokud neudělení souhlasu vyplývá z porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře, je za takovou újmu zcela oprávněně odpovědný kontrolní

⁹⁸ *Hodlá-li člen orgánu obchodní korporace uzavřít s touto korporací smlouvu, informuje o tom bez zbytečného odkladu orgán, jehož je členem, a kontrolní orgán, byl-li zřízen, jinak nejvyšší orgán. Zároveň uvede, za jakých podmínek má být smlouva uzavřena. To platí obdobně pro smlouvy mezi obchodní korporací a osobou členovi jejího orgánu blízkou nebo osobami jím ovlivněnými nebo ovládanými.*

⁹⁹ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 131.

¹⁰⁰ Stejně tak dovozuje ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 132.

orgán. Pokud i přes neposkytnutí souhlasu statutární orgán jednání uskuteční, za újmu odpovídá z titulu porušení péče řádného hospodáře sám, jak je uvedeno v kapitole 1 této části.¹⁰¹

Jestliže naopak kontrolní orgán souhlas k jednání dá, odpovídají jeho členové za případnou újmu společně a nerozdílně se členy statutárního orgánu (§ 49 odst. 2 ZOK). Opět se musí jednat o porušení péče řádného hospodáře, a to jak ze strany orgánu kontrolního, tak i orgánu statutárního, neboť tento měl v rámci své povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře rozpoznat účinky jednání, která hodlal učinit. Oproti tomu funkcí dozorčí rady (jež je kontrolním orgánem v s.r.o. i a.s.) je dohled nad činností statutárních orgánů.¹⁰² Je tak na místě, aby členové obou orgánů nesli odpovědnost za újmu společně a nerozdílně.

Obdobně se pak výše uvedené závěry uplatní i na společenskou smlouvou upravený zákaz jednání statutárního orgánu orgánem kontrolním.¹⁰³

¹⁰¹ Nad rámec řešené problematiky považuji za vhodné uvést, že v případě podmínění jednání statutárního orgánu souhlasem kontrolního orgánu se jedná o omezení jednatelského oprávnění. Dle § 47 ZOK je-li pak omezení jednatelského oprávnění stanoveno společenskou smlouvou, nemá účinky vůči třetím osobám, i když je zveřejněno, tedy se nelze dovolávat neplatnosti takového jednání.

¹⁰² § 201 odst. 2 písm. a) ZOK, § 446 odst. 1 ZOK

¹⁰³ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 131.

5 DOMNĚNKY, ZDA ČLEN ORGÁNU POSTUPOVAL V ROZPORU S PÉČÍ ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE

Člen orgánu by měl postupovat s péčí řádného hospodáře v souvislosti s jakýmkoliv jednáním, dotýkajícím se společnosti. Předpisy, zejména pak zákon o obchodních korporacích, však na některých místech stanovují domněnky, které výslovně zakládají, jaký postup při některých jednáních má za následek porušení péče řádného hospodáře.

5.1 OBCHODNÍ REJSTŘÍK A SBÍRKA LISTIN

Skutečnosti zapisované do obchodního rejstříku či dokládané do sbírky listin by měly být aktualizovány, což je povinností právnické osoby, resp. obchodní korporace. Tuto povinnost za ni plní členové jejího statutárního orgánu. Společnost je oproti výzvě povinna předmětné skutečnosti či listiny doložit a neuposlechne-li takovou výzvu, předseda senátu je oprávněn uložit společnosti pořádkovou pokutu až do výše 100.000,- Kč.

Ustanovení § 105 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících, pak zakládá pro případ, že společnost neplní tyto povinnosti opakovaně nebo může-li takové neplnění mít závažné důsledky pro třetí osoby a je na tom právní zájem, pravomoc rejstříkového soudu i bez návrhu zahájit řízení o zrušení společnosti s likvidací. I v tomto případě soud učiní výzvu a poskytne přiměřenou lhůtu k nápravě. Za neuposlechnutí výzvy se závažnými důsledky pro třetí osoby se považuje zejména nepředložení aktualizovaných listin podle § 66 písm. a) až c) a j), tedy zejména zakladatelského právního jednání a jeho změn, dokladu o vzniku či zániku funkce (člena) statutárního orgánu např. s rozhodnutím o jeho ručení při úpadku korporace, účetní závěrky a znaleckého posudku nepeněžitěho vkladu. Výčet listin v zákoně o veřejných rejstřících způsobujících zmiňované následky je demonstrativní, v individuálním případě je tak dle mého názoru možné pod toto ustanovení podřadit další, obsahově blízké povinnosti.¹⁰⁴

Je stanovena vyvratitelná domněnka, že člen statutárního orgánu právnické osoby, která neplní povinnosti podle výše uvedeného § 105, porušuje péči řádného hospodáře, z čehož bude vyplývat i jeho odpovědnost vůči společnosti.

5.2 VYPLÁCENÍ PODÍLU NA ZISKU SPOLEČNOSTI

Ustanovení § 34 odst. 3 ZOK zní: *O vyplacení podílu na zisku rozhoduje statutární orgán. Je-li rozdělení zisku a podílů na zisku v rozporu s tímto zákonem, podíly na zisku se*

¹⁰⁴ Shodně taktéž MATES, Pavel, ŠEMÍK, Karel. Nad zákonem o veřejných rejstřících aneb nihil novi sub sole. Bulletin advokacie 1-2/2014, s. 39.

nevyplatí. Má se za to, že ti členové statutárního orgánu, kteří s vyplacením podílu na zisku v rozporu s tímto zákonem souhlasili, nejednali s péčí řádného hospodáře.

Po zpracování (řádné nebo mimořádné) účetní závěrky tuto schválí valná hromada. Valná hromada zpravidla také rozhodne o rozdělení zisku, který z této účetní závěrky vyplývá. Statutární orgán pak rozhoduje o tom, zda zisk takto určený vyplatí společníkům (popřípadě dalším osobám, stanoví-li tak společenská smlouva) a na základě toho pak schválí výplatu zisku.

Je tedy na místě vymezit, co to znamená „souhlas s vyplacením zisku v rozporu se zákonem“. Komentář k zákonu o obchodních korporacích považuje za zákonnou překážku vyplacení zisku zejména situaci, kdy by vyplacení zisku přivedlo ve svém důsledku korporaci úpadek.¹⁰⁵

Dále pak i vyplacení zisku v rozporu se společenskou smlouvou. Tato smlouva *může stanovit další omezení pro výplatu zisku s obdobnými důsledky pro povinnost statutárního orgánu podíl na zisku vyplatit. Taková omezení mohou mít zejména časový charakter (např. do konce roku 2020 se nemá vyplácet žádný zisk), osobní charakter (např. společníkům se zvláštním druhem podílu nebude vyplácen žádný zisk) nebo provozní charakter (zisk nemá být vyplácen, dokud určité finanční, majetkové aj. ukazatele nedosáhnou stanovené úrovně). Společenská smlouva může převzít i omezení výplaty zisku sjednané ve smlouvě uzavřené mezi třetí osobou a obchodní korporací, v důsledku čehož taková omezení působí přímo vůči společníkům, resp. osobám, kterým byl zisk vyplacen.*¹⁰⁶

Další překážkou může být i ujednání se třetí osobou či jiná právní skutečnost: *je-li obchodní korporace vázána smlouvou či v důsledku jiné právní skutečnosti ke zdržení se výplaty zisku, a přesto je zisk vyplacen ke škodě obchodní korporace, může být takovým jednáním založena povinnost členů statutárního orgánu k náhradě škody.*¹⁰⁷

*Zákonnou překážkou k výplatě zisku je rovněž okolnost, že k rozdělení zisku došlo v rozporu se zákonem.*¹⁰⁸ Statutární orgán by tak měl v prvním případě nejprve zkoumat, zda

¹⁰⁵ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, str. 79.

¹⁰⁶ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 79.

¹⁰⁷ tamtéž, str. 80

¹⁰⁸ tamtéž, str. 78

rozhodnutí valné hromady o rozdělení zisku splňuje zákonné požadavky co do obsahu, tedy zda nedošlo k rozdělení zisku v rozporu se zákonem o obchodních korporacích.¹⁰⁹

Zbývá tak tedy specifikovat, co znamená souhlas s vyplacením podílu a určení, kteří členové statutárního orgánu, je-li orgán kolektivní, tak budou ve výsledku odpovědní.

Dle komentáře k § 123 obchodního zákoníku¹¹⁰ bude u společností s ručením omezeným takovým souhlasem nepochybně *to, že jednatelé sami valné hromadě navrhnou přijetí usnesení o výplatě podílů na zisku v rozporu se zákonem, popřípadě dají pokyn k provedení takové výplaty.*¹¹¹

Dělíme-li jednání statutárního orgánu na jednání vně společnosti a jednání spadající do rámce obchodního vedení, kdy obojí vyžaduje jinou formu, souhlas s výplatou podílů na zisku patří do druhé kategorie.¹¹²

V případě společnosti s ručením omezeným závisí odpovědnost a její posuzování na tom, zda jednatelé tvoří kolektivní orgán.¹¹³ Bude-li rozhodovat více samostatných jednatelů, je na tom z nich, který hlasuje proti výplatě zisku (v případě že je v rozporu se zákonem), aby svoje odlišné stanovisko zaznamenal způsobem, který by v případě sporu o náhradu škody tuto skutečnost prokazoval.¹¹⁴ Kolektivní orgán jednatelů se při svém jednání řídí ustanovením § 440 ZOK, do kterého spadá i nutnost pořízení zápisu o jeho jednání. Zde pak není sporné, kdo hlasoval pro, kdo proti a kdo se hlasování zdržel.¹¹⁵

¹⁰⁹ „Představenstvo – má-li jednat s péčí řádného hospodáře – musí, dříve než rozhodne o výplatě dividendy podle usnesení valné hromady, přezkoumat, zda usnesení valné hromady není v rozporu s ustanoveními § 65a nebo § 178 ObchZ.“ Nejvyšší soud v rozsudku sp.zn. 29 Cdo 2363/2011.

¹¹⁰ § 123 odst. 4 nahrazen dnešním § 34 odst. 3 ZOK

¹¹¹ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 419 – 420.

¹¹² PELIKÁNOVÁ, I. et al. Obchodní právo. 1. díl. Praha : Codex Bohemia, 1998, s. 444., dále rozhodnutí NS ČR sp. zn. 5 Tdo 94/2006: „Pod pojem obchodního vedení se zpravidla zahrnuje organizace a řízení podniku, který náleží společnosti, řízení zaměstnanců, rozhodování o provozních záležitostech, tj. např. zásobování, odbyt, reklama, vedení účetnictví (...).“, a HAVEL, Bohumil. Quo vadis obchodní vedení. Obchodněprávní revue 3/2010, s. 70.

¹¹³ Pokud má společnost s ručením omezeným více samostatných jednatelů, k souhlasu o vyplacení podílů na zisku je třeba souhlasu většiny z nich (ledaže společenská smlouva určí jinak). Pokud více jednatelů dle společenské smlouvy tvoří kolektivní orgán, vztahují se na něj některá ustanovení ZOK o představenstvu akciové společnosti, například že rozhoduje většinou hlasů přítomných členů (ledaže společenská smlouva určí jinak): § 440 odst. 1 ZOK.

¹¹⁴ § 157 odst. 1 OZ

¹¹⁵ Zároveň je stanovena vyvratitelná domněnka, že neuvedení členové hlasovali pro přijetí rozhodnutí. Vyvrátit tuto domněnku je možné zejména svědectvím ostatních členů orgánu, ale nelze se spolehnout na to, že tito ostatní členové budou mít zájem zprostit daného člena odpovědnosti. in DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I., KŘÍŽ, R., ČECH, P.: Akciové společnosti. 7., přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 457.

Ustanovení § 34 odst. 3 ZOK výslovně uvádí slovní spojení: „ti členové statutárního orgánu, kteří (...) souhlasili“. Prokáže-li tedy jednatel, že hlasoval proti vyplacení, odpovědnosti za případnou škodu se zproští. Stejně tak bude nejspíše platit pro ty členy, kteří se hlasování zdrželi. Ačkoliv to v důsledku může vést k tomu, že členové orgánu se budou snažit a priori zprostit případné povinnosti tím, že se hlasování zdrží, nelze je k hlasování nutit pod hrozbou zákonem stanovených sankcí. Existuje totiž řada usnesení, o kterých bude na místě, aby se konkrétní člen orgánu hlasování zdržel, zejména pokud se bude rozhodovat o záležitosti, která se ho týká (např. u střetu zájmů apod.). Je také třeba odhlédnout od skutečnosti, že i v případě, kdy se většina členů orgánu zdrží hlasování, je výsledek shodný, jako by hlasovala pro přijetí návrhu usnesení.

V případě akciových společností se uplatní stejné pravidlo jako výše – ke zproštění odpovědnosti za škodu je třeba prokázat skutečnost, že člen orgánu neprojevil souhlas s vyplacením podílu na zisku. Souhlas lze vykládat obdobně, jako bylo řečeno u společnosti s ručením omezeným.

5.3 ÚPLATNÉ NABYTÍ MAJETKU SPOLEČNOSTI OD ZAKLADATELŮ A AKCIONÁŘŮ

K významné změně právní úpravy došlo v úpravě úplatného nabývání majetku společnosti od zakladatelů nebo akcionářů.¹¹⁶ Ustanovení § 255 ZOK drží znění čl. 11 Druhé směrnice Rady č. 77/91/EHS¹¹⁷, které není tolik restriktivní jako odpovídající ustanovení § 196 ObchZ. Současná úprava tak reguluje nabytí majetku pouze od zakladatele nebo akcionáře, a to v průběhu dvou let po svém vzniku. Nově se nevyžaduje, aby byl znalec jmenován soudem, ale vybírají ho při zakládání společnosti zakladatelé, jinak představenstvo. Nabytí musí být i nadále schváleno valnou hromadou, nadto však valnou hromadou musí být schválena taktéž výše úplaty.

Nebude-li úplata stanovena dle zákona, tedy ve výši hodnoty stanovené posudkem znalce, je stanovena nevyvratitelná domněnka, že členové představenstva, kteří pro nabytí majetku hlasovali, nejednali s péčí řádného hospodáře.

Proces nabytí majetku, jak je zde popisován, bude sestávat ze dvou fází, přičemž pro odpovědnost představenstva je klíčová fáze druhá. První fází je schválení převodu majetku valnou hromadou. Zákon v tomto ustanovení výslovně nepožaduje, aby tato fáze předcházela

¹¹⁶ Předchozí právní úprava toto obsahovala v § 196 ObchZ okruh jednání a vymezení osob bylo de tohoto výrazně širší.

¹¹⁷ Dostupné též na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31977L0091:CS:HTML>.

uzavření smlouvy, nicméně § 48 ZOK stanovuje, že uzavření smlouvy by bylo neplatné, neboť právní jednání, k němuž nedal souhlas nejvyšší orgán společnosti v případech vyžadovaných zákonem, je neplatné, a to relativně. Smlouva pozbývá relativní neplatnosti v okamžiku, kdy je, byť dodatečně, schváleno valnou hromadou.^{118 119}

Druhou fází je pak hlasování představenstva o nabytí majetku. Předmětem hlasování pak bude kromě nabytí jako takového i jeho cena. O tomto jednání představenstva je veden zápis, který zaznamenává, kdo se účastnil hlasování pro nabytí majetku za vyšší cenu a kdo byl proti. U členů představenstva v zápisu neuvedených se má za to, že hlasovali pro přijetí rozhodnutí.¹²⁰

Pokud tedy představenstvo schválí nabytí majetku za cenu, která převyšuje hodnotu majetku vypracovanou znaleckým posudkem, budou členové, hlasující pro, odpovědni z titulu porušení péče řádného hospodáře a v návaznosti na to dle § 53 odst. 1 ZOK povinni vydat společnosti prospěch, který v souvislosti s takovým jednáním získali, popř. tento nahradí v penězích.

Je ovšem třeba vzít na zřetel, že i důkazní břemeno co do prokázání prospěchu leží na společnosti.¹²¹ Skutečnost, že důkazní břemeno v případě dokazování, zda člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře, nese primárně tento člen (neurčí-li soud jinak), na tom nic nemění.¹²² Pokud tedy bude společnost tvrdit, že byla uzavřením smlouvy poškozena, nemusí být úspěšná při vymáhání nároku na náhradu škody, pokud se jí prospěch člena orgánu

¹¹⁸ Je-li smlouva o nabytí majetku podléhající § 255 uzavírána dříve, než nabytí majetku, včetně výše úplaty, schválí valná hromada společnosti, měla by její účinnost být vázána na odkládací podmínku jejího schválení. V opačném případě tato smlouva trpí od počátku vadou způsobující její relativní neplatnost. Nicméně dokud společnost vadu nenamítne, považuje se smlouva za platnou (§ 586 odst. 2 NObčZ). Schválí-li valná hromada společnosti nabytí majetku dodatečně, po uzavření smlouvy, odpadá důvod relativní neplatnosti a společnost se již z tohoto důvodu neplatnosti smlouvy dovolat nemůže. in ŠTENGLOVÁ, I.; HAVEL, B.; CILEČEK, F.; KUHN, P.; ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 448.

¹¹⁹ K závěru, že zákon nepředepisuje *předchozí souhlas valné hromady s uzavřením smluv (...)* a *postačuje tak i souhlas udělení valnou hromadou následně* došel i Nejvyšší soud ve svém rozsudku sp.zn. 29 Odo 996/2004.

¹²⁰ Stanovená nevyvratitelná právní domněnka se nevztahuje na ty členy představenstva, kteří za společnost učinili právní jednání (zejména tedy uzavřeli smlouvu), na jehož základě společnost předmětný majetek od zakladatele, resp. akcionáře nabyla. Neuplatní se ani v případech, kdy představenstvo v rámci rozhodování o obchodním vedení společnosti, případně v rámci jiného obdobného rozhodování o nabytí dotčeného majetku vůbec nehlasovalo. V takovém případě lze nicméně předpokládat odpovědnost členů představenstva za jednání v rozporu s péčí řádného hospodáře, které bude spočívat v tom, že byla taková smlouva s akcionářem nebo zakladatelem společnosti uzavřena, ač se na nabytí předmětného majetku představenstvo vůbec neusneslo. Komentář k § 255 dostupný ze systému ASPI [stav ke dni 09. 07. 2014].

¹²¹ Vycházíme-li z ustanovení § 120 odst. 1 občanského soudního řádu, kdy jsou účastníci řízení povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení, popř. z rozsudku Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 32 Cdo 6/2011, dle kterého je povinna skutečnost prokázat ta ze stran, jíž je ku prospěchu.

¹²² § 52 odst. 2 ZOK

nepodaří prokázat. Faktický rozdíl mezi výší určenou znaleckým posudkem a proplacenou částkou totiž hradí bez výjimky akcionář nebo zakladatel.

Nadto, závěry Nejvyššího soudu vyjádřené v usnesení sp.zn. 29 Cdo 253/2010 ustanovení § 196a odst. 3 ObchZ (nynější § 255 ZOK) neklade na akciové společnosti požadavek, aby akcionáři měli na valné hromadě schvalující transakci podléhající tomuto ustanovení k dispozici znalecký posudek, stanovící hodnotu převáděného majetku. Může nastat situace, kdy valná hromada společnosti schválí nabytí majetku za cenu vyšší, než bude později určena hodnota majetku ve znaleckém posudku. I přes to, že tato cena byla schválena, z dikce § 255 odst. 4 ZOK vyplývá, že představenstvo má hlasovat pro nabytí majetku za úplatu ve výši stanovené znalcem. Schválení vyšší částky tedy jeho členy neliberuje.¹²³

Okolností, kterou je také třeba posoudit, je správnost znaleckého posudku a závislost odpovědnosti členů orgánu na něm. Zde záleží na tom, z jakého důvodu je znalecký posudek nesprávný. Podstatný závěr pro tuto práci je konstrukce, jak by soud postupoval ve sporu ohledně toho, zda se statutární orgán může liberovat poukázáním na to, že při převodu majetku od akcionářů společnosti se řídil cenou stanovenou ve znaleckém posudku (za předpokladu, že by postupoval v souladu s tímto rozhodnutím). Bylo-li by prokázáno, že jednání statutárního orgánu mělo vliv na závěry znalce stran ceny, ačkoliv by tento jinak postupoval řádně dle příslušných pravidel, soud by měl vyhodnotit, že došlo k porušení péče řádného hospodáře.¹²⁴ V souvislosti s § 53 odst. 1 ZOK by pak statutární orgán musel uhradit společnosti prospěch, který touto transakcí získal. Výši prospěchu by v tomto případě nebylo obtížné dokázat, neboť by se pohybovala v rozmezí částky, která je rozdílem mezi cenou sjednanou z takto neplatné smlouvy a reálnou hodnotou.

¹²³ ČECH, Petr. Znalecká činnost a vnitřní obchodování ve společnosti s ručením omezeným a v akciové společnosti. AUDITOR 4/2011, str. 25.

¹²⁴ Viz závěry uvedené výše v této práci; taktéž rozsudek Nejvyššího soud ČR sp.zn. 29 Odo 184/2005.

6 DŮSLEDKY PORUŠENÍ PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE ČLENA VOLENÉHO ORGÁNU KAPITÁLOVÉ OBCHODNÍ SPOLEČNOSTI

6.1 OBECNĚ

Bude-li tedy jednání člena orgánu posuzováno jako porušení péče řádného hospodáře, vyplývají z tohoto porušení pro člena orgánu právní následky.

V první řadě se bude dle ustanovení § 53 odst. 1, popř. odst. 3 ZOK jednat o *vydání prospěchu*, který v souvislosti s jednáním získal, popřípadě nahrazení újmy, která porušením péče řádného hospodáře vznikla.

S *odpovědností za újmu* jako důsledkem porušení péče řádného hospodáře počítá také ustanovení § 49 odst. 2 ZOK, kde jako odpovědné povolává členy kontrolního orgánu, popř. společně se členy statutárního orgánu v případě (ne)poskytnutí obligatorního souhlasu k jednání statutárního orgánu či udělení zákazu k jeho jednání. O odpovědnosti za újmu taktéž hovoří § 81 odst. 2 ZOK, v případě následování pokynu řídicí osoby statutárním orgánem osoby řízené, není-li takové jednání v souladu s péčí řádného hospodáře.

Další důsledky se projeví v případě, kdy bylo o společnosti, jíž je členem, vydáno rozhodnutí o úpadku. Insolvenční soud dle § 64 ZOK rozhodne o *vyloučení člena orgánu z funkce*, vyjde-li v průběhu insolvenčního řízení najevo, že výkon funkce člena statutárního orgánu s přihlédnutím ke všem okolnostem případu vedl k úpadku obchodní korporace. Insolvenční soud také může rozhodnout o vyloučení toho, kdo se stal členem statutárního orgánu upadnuvší obchodní korporace po zahájení insolvenčního řízení, přispěl-li zřejmě svým jednáním ke snížení majetkové podstaty a k poškození věřitelů (§ 64 odst. 2 ZOK).

Ze stejných důvodů může dle § 63 odst. 1 ZOK insolvenční soud i bez návrhu rozhodnout, že člen orgánu upadnuvší korporace, který byl ve funkci v době vydání rozhodnutí o úpadku nebo po něm, *nesmí po dobu tří let* od právní moci rozhodnutí o vyloučení *vykonávat funkci* člena statutárního orgánu jakékoliv obchodní korporace nebo být osobou v obdobném postavení. Toto ustanovení obdobně platí pro toho, kdo v takovém postavení v době rozhodnutí o úpadku již nebyl, ale jehož dosavadní jednání k úpadku obchodní korporace zřejmě přispělo (§ 63 odst. 2 ZOK).

Soud může dále dle § 68 odst. 1 ZOK na návrh insolvenčního správce nebo věřitele obchodní korporace rozhodnout, že člen nebo bývalý člen jejího statutárního orgánu *ručí za splnění* jejích povinností, jestliže bylo rozhodnuto, že obchodní korporace je v úpadku, a člen nebo bývalý člen statutárního orgánu obchodní korporace věděli nebo měli a mohli vědět, že je obchodní korporace v hrozícím úpadku podle jiného právního předpisu a v rozporu s péčí řádného hospodáře neučinili za účelem jeho odvrácení vše potřebné a rozumně předpokladatelné.

Novinkou je také povinnost v insolvenčním řízení zahájeném na návrh jiné osoby než dlužníka *vydat prospěch získaný ze smlouvy o výkonu funkce*, jakož i případný jiný prospěch, který od obchodní korporace člen orgánu obdržel, a to za období dvou let zpět před právní mocí rozhodnutí o úpadku. Povinnost vydat prospěch odvisí právě od toho, pokud věděl nebo měl a mohl vědět, že je obchodní korporace v hrozícím úpadku a v rozporu s péčí řádného hospodáře neučinil za účelem jeho odvrácení vše potřebné a rozumně předpokladatelné (§ 62 odst. 1 ZOK).

6.2 VYDÁNÍ PROSPĚCHU A NÁHRADA ÚJMY

6.2.1 Prospěch

Ustanovení § 53 odst. 1 ZOK zní: *Osoba, která poruší povinnost péče řádného hospodáře, vydá obchodní korporaci prospěch, který v souvislosti s takovým svým jednáním získala. Není-li vydání prospěchu možné, nahradí ho povinná osoba obchodní korporaci v penězích.*

Co se rozumí pojmem „prospěch“, resp. jeho výší, zákon nijak blíže nevymezuje. Pro lepší porozumění toho, co si pod tímto pojmem představit, je možné nahlédnout do rozhodnutí soudů, které s pojmem prospěchu operují v různých institutech soukromého i veřejného práva.

Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku sp.zn. 23 Cdo 5385/2007 ze dne 23.09.2009 stanovil, že při posuzování výše majetkového prospěchu *je nutné zabývat se zejména tím, zda se dosavadní majetek obohaceného rozmnoží o nové majetkové hodnoty (což se může projevit buď zvýšením jeho aktiv, ale i snížením jeho pasiv), resp. zda se jeho dosavadní majetek nezmenšil, třebaže by k tomu jinak došlo, kdyby byl obohacený plnil své povinnosti.*

Ve věci sp.zn. 3 Tdo 496/2008 ze dne 28.05.2008, týkající se trestného činu podplácení, se Nejvyšší soud ČR dále usnesl na tom, že *tam, kde to přichází v úvahu, je nutno odečíst náklady, které pachatel vynaložil či musel vynaložit.(...) V posuzovaném případě proto*

výši prospěchu (...) společnosti (...)nemohl představovat objem zakázky, kterou se dovolatel trestnou činností snažil získat, nýbrž čistý prospěch stanovený po odpočtu všech nákladů, které by výše uvedená společnost měla v souvislosti s předmětnou zakázkou. Hledisko vynaložených nákladů pak zohledňuje i ve svých dalších rozhodnutích (např. usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 3 Tdo 669/2010 ze dne 30.06.2010, usnesení Nejvyššího soudu sp.zn. 6 Tz 21/98 ze dne 02.04.1998).

Prospěch může mít materiální i nemateriální povahu a jakoukoli podobu (v praxi se nejběžněji bude jednat o prospěch hospodářské povahy, např. o hmotný zisk)¹²⁵, přičemž jedná-li se o prospěch materiální povahy, majetkovým vyjádřením takového prospěchu je peněžitá náhrada odpovídající skutečnému majetkovému prospěchu, nikoliv částka druhou smluvní stranou vynaložená (Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 697/99 ze dne 23.08.2000).

Pro výpočet výše prospěchu, nebude-li zcela zřejmá, tak bude v řízení před soudem dle zavedené praxe třeba odborného posudku znalce.

Pokud není vydání prospěchu možné, nahradí ho povinná osoba korporaci v penězích. Druhá věta rozebíraného odstavce odpovídá ustanovení § 2951 odst. 1 OZ.¹²⁶ V návaznosti na předchozí právní úpravu se tato nemožnost nejspíše bude posuzovat tak, že půjde nejen o nemožnost faktickou (např. zánik věci, kterou člen statutárního orgánu získal) ale i o nemožnost právní (např. nedostatek potřebného souhlasu s převodem věci či práva).¹²⁷

Nebude-li pak prospěch vydán dobrovolně, lze nárok na jeho vydání uplatnit společnickou žalobou dle § 157 odst. 1 ZOK či akcionářskou žalobou dle § 371 ZOK.

6.2.2 Zákaz omezení odpovědnosti člena orgánu

Uzavřel-li by člen orgánu s korporací dohodu, která by omezovala či zcela vylučovala odpovědnost tohoto člena (nebo by jedna z těchto stran jednostranně učinila v tomto směru prohlášení, případně by takový případ byl uveden ve stanovách/společenské smlouvě), k

¹²⁵ Nález Ústavního soudu sp.zn. I. ÚS 2227/10.

¹²⁶ Škoda se nahrazuje uvedením do předešlého stavu. Není-li to dobře možné, anebo žádá-li to poškozený, hradí se škoda v penězích.

¹²⁷ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností po rekodifikaci. Sborník Karlovarské právnické dny 19/2011, s. 174.

takovému jednání by se nepřihlíželo¹²⁸. Takové jednání se tedy považuje za neexistentní, a není třeba zkoumat jeho platnost.¹²⁹

6.2.3 Dohoda o vypořádání újmy

Naopak dohoda, kterou pro případ vzniku škody v důsledku porušení péče řádného hospodáře zákon o obchodních korporacích připouští, je dohoda dle § 53 odst. 3 ZOK. Totiž členem orgánu získaný prospěch, jak je uveden výše, nemusí pokrývat celou výši újmy¹³⁰, která byla korporaci způsobena porušením péče řádného hospodáře, a ohledně takové újmy může korporace uzavřít s povinnou osobou smlouvu o vypořádání. Nabízí se úvaha, zda není možné ustanovení odst. 2 o omezení odpovědnosti touto cestou obejít. Teorie se neshoduje na tom, zda je možné vypořádání újmy prominout. V souladu s názorem, uvedeným v komentáři k ZOK¹³¹, mám za to, že není možné snížit náhradu újmy do takové výše, při jejímž vypořádání by došlo k újmě nejen společnosti a jejích členů, ale zároveň též věřitelů, a tedy nelze takto a posteriori vyloučit odpovědnost za škodu v celé výši. Havel, ačkoliv v rámci dohody hovoří o nutnosti ekvivalentního vyrovnání, nicméně připouští, že může nastat situace, kdy dojde k prominutí, a nikdo to nebude nástroji korporačního nebo koncernového práva rozporovat. Při dalším řešení této situace směřuje k tomu, že se vypořádání újmy bude domáhat někdo, komu tento stav škodí, např. věřitel.¹³² Ačkoliv v rámci principů autonomie vůle a smluvní volnosti, kterou rekodifikace zdůrazňovala, bych měla tendence se přiklonit k druhému názoru, praxe se nejspíše bude ubírat restriktivnějším směrem. Vycházím například také z usnesení Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 5 Tdo 41/2012 ze dne 19.09.2012, dle kterého lze předsedovi představenstva jako pachateli trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku uložit povinnost nahradit škodu akciové společnosti, jejímž je jediným akcionářem.

¹²⁸ § 53 odst. 2 ZOK

¹²⁹ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, str. 142.

¹³⁰ Újmou se rozumí újma na jmění (tedy újma majetková, kterou lze vyjádřit v penězích; skládá se z tzv. škody skutečné- výše jmění, o níž se majetek poškozeného zmenšil, a z tzv. ušlého zisku- výše jmění, o které se majetek poškozeného nezvětšil, ačkoliv měl), a újma nemajetková. Nemajetková újma musí být výslovně ujednána nebo stanovena zákonem, nicméně její výše není zákonem limitována. Pro obchodní právo bude typická újma majetková, nicméně nelze vyloučit, že budou-li to odůvodňovat zvláštní okolnosti, za nichž škůdce způsobí újmu protiprávním činem (např. hrubou nedbalostí nebo ze zvlášť zavrženíhodné pohnutky), bude nutno nahradit i újmu nemajetkovou. RABAN, Přemysl a kol. Občanské právo hmotné. Relativní majetková práva. Brno: Václav Klemm – Vydavatelství a nakladatelství, 2013.

¹³¹ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, str. 142.

¹³² HAVEL, Bohumil. O kognitivnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva. Obchodněprávní revue 1/2013, s. 13.

Budeme-li vycházet z předpokladu, že dohodou nelze vypořádání prominout, i přesto lze pak narazit na problém při určování jeho výše. Zatímco někdo požaduje vyrovnání ekvivalentní újmě¹³³, jiní výkladem dovozují, že tomu tak být nemusí.¹³⁴ Argumentace pak navazuje na výše uvedené názory.

Uzavření platné dohody o vypořádání je podmíněno souhlasem valné hromady přijatým alespoň dvoutřetinovou většinou hlasů všech společníků.¹³⁵ Nový institut dohody je teorií přijímán pozitivně, neboť v konkrétních případech povede ke zjednodušení situace vymáhání náhrady újmy. Závazek vzniklý z újmu způsobujícího jednání bude na rozdíl od předchozí právní úpravy možné vymáhat přímo na základě uvedené dohody a nikoliv skrz žalobu na náhradu újmy, u které by bylo nutno výši této mnohdy složité prokazovat. Zkrácení a zjednodušení celého procesu vymáhání újmy ještě lze umocnit doplněním doložky přímé vykonatelnosti do předmětné dohody.¹³⁶

Může ovšem nastat situace, kdy soud prohlásí usnesení valné hromady o uzavření dohody za neplatné a na dohodu jako takovou se bude taktéž hledět jako na neplatnou. Dle § 53 odst. 4 ZOK pak od právní moci rozhodnutí o neplatnosti předmětného usnesení valné hromady poběží nová promlčecí lhůta pro vydání prospěchu dle § 53 odst. 1 ZOK. Ačkoliv to zákon výslovně neuvádí, nová promlčecí lhůta *se bude vztahovat i na jiné újmy, které měly být neplatnou smlouvou „vypořádány“*.¹³⁷

Dohodu o náhradě škody jako takové ovšem není nutné sjednat, dohodnou-li se strany na jiném vypořádání újmy, například snížením příštích odměn nebo započtením na jiné pohledávky.¹³⁸

6.2.4 Žaloba na náhradu újmy

Poslední možností, jak se společnost může domoci újmy, která jí byla způsobena, je pomocí společnické/akcionářské žaloby. Dle § 157 odst. 1 ZOK je každý společník *oprávněn domáhat se za společnost náhrady újmy proti jednateři nebo splnění jeho případné povinnosti plynoucí z dohody podle § 53 odst. 3 a v těchto řízeních společnost*

¹³³ tamtéž

¹³⁴ PIHERA, Vlastimil. Znovu k absolutoriu. Obchodněprávní revue 3/2013, s. 75; ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 142.

¹³⁵ § 53 odst. 3 ZOK in fine

¹³⁶ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 143.

¹³⁷ tamtéž

¹³⁸ Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích, str. 25, dostupné též na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf>.

zastupovat; to platí obdobně pro následný výkon rozhodnutí. Následující odstavce pak vylučuje právo společníka domáhat se takové náhrady újmy v případě, že ohledně ní byla uzavřena výše uvedená dohoda dle § 53 odst. 3 ZOK, ledaže ten, kdo újmu společnosti způsobil, je jejím jediným společníkem nebo osobou, která ji ovládá.

Tentýž postup pro akciovou společnost upravuje § 371 an. ZOK.

6.3 ODPOVĚDNOST ZPŮSOBENÁ PORUŠENÍM POVINNOSTI PODAT INSOLVENČNÍ NÁVRH A RUČENÍ ČLENŮ ORGÁNŮ PŘI ÚPADKU OBCHODNÍ KORPORACE

Zákon dává do souvislosti péči řádného hospodáře a způsobení úpadku. Jednání, o které se bude jednat in concreto není možné specifikovat, nicméně skutečnost, zda takovým jednáním byla porušena péče řádného hospodáře, bude v případném řízení před soudem prokazovat člen orgánu.

6.3.1 Odpovědnost způsobená porušením povinnosti podat insolvenční návrh podle insolvenčního zákona

V průběhu účinnosti obchodního zákoníku vyvstala potřeba zvýšit motivaci statutárních orgánů ke včasnému podávání návrhu na zahájení insolvenčního řízení ohledně jimi spravovaných korporací.¹³⁹

Korporace byla a stále je dle § 98 InsZ povinna podat insolvenční návrh bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděla nebo při náležité pečlivosti měla dozvědět o svém úpadku. Stejnou povinnost má pak i její statutární orgán; návrh podaný statutárním orgánem dlužníka je pak návrhem dlužnickým.¹⁴⁰ Ve vztahu k vědomí o úpadku je stanoven předpoklad, že o stavu úpadku by se korporace měla dozvědět nejpozději při sestavení účetní závěrky nebo uzávěrky¹⁴¹, kterou jsou dle zákona o účetnictví všechny korporace povinny sestavovat.¹⁴²

Insolvenční zákon v § 99 odst. 1 sankcionuje takové porušení povinnosti zákonnou odpovědností věřiteli za škodu nebo jinou újmu, kterou tím způsobí, přičemž škoda nebo jiná

¹³⁹ Problém tzv. „prázdných společností“ apod.

¹⁴⁰ Komentář k § 98 dostupný v systému ASPI [stav platný ke dni 09. 07. 2014].

¹⁴¹ tamtéž

¹⁴² §1 odst. 2 písm. a), § 9 odst. 1, a další zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví; k povinnostem vést účetnictví patří povinnost stanoveným způsobem inventarizovat majetek a závazky a povinnost sestavovat stanoveným způsobem účetní závěrku a výroční zprávu. ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, str. 157.

újma spočívá v rozdílu mezi v insolvenčním řízení zjištěnou výší pohledávky přihlášené věřitelem k uspokojení a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení na uspokojení této pohledávky obdržel (odst. 2). Takové odpovědnosti se lze zprostit, prokáže-li osoba povinná k podání insolvenčního návrhu, že opožděné podání či neexistence takového podání nemělo vliv na rozsah částky, kterou byl věřitel uspokojen, nebo svou povinnost nesplnila vzhledem k objektivním skutečnostem, které jí v podání návrhu zabránily (odst. 3). Důkazní břemeno tak zákon dává na stranu osoby povinné podat insolvenční návrh, v tomto případě člena statutárního orgánu.

Odborníci ovšem upozorňovali, že insolvenční zákon *nemotivuje statutární orgány k řešení dlužníkovy úpadku sanačním způsobem*.¹⁴³ Takovou motivaci nyní nově poskytuje ustanovení § 62 odst. 1 ZOK.

6.3.2 Odpovědnost způsobená porušením povinnosti podat insolvenční návrh podle zákona o obchodních korporacích a povinnost úpadku předcházet

Insolvenční zákon řeší odpovědnost pouze v situaci, kdy byl již úpadek zjištěn. Zákon o obchodních korporacích zavádí nutnost prostřednictvím členů orgánů sledovat ekonomickou situaci společnosti průběžně, aby k úpadku jako takovému především nedošlo, a dojde-li k němu, aby se zavčas řešil v rámci insolvenčního řízení. Jako nástroj mu pak slouží ustanovení § 62 odst. 1 ZOK, které stanoví, že *bylo-li v insolvenčním řízení zahájeném na návrh jiné osoby než dlužníka podle jiného právního předpisu soudem rozhodnuto, že obchodní korporace je v úpadku, vydají členové jejích orgánů, vyzve-li je k tomu insolvenční správce, prospěch získaný ze smlouvy o výkonu funkce, jakož i případný jiný prospěch, který od obchodní korporace obdrželi, a to za období 2 let zpět před právní mocí rozhodnutí o úpadku, pokud věděli nebo měli a mohli vědět, že je obchodní korporace v hrozícím úpadku podle jiného právního předpisu, a v rozporu s péčí řádného hospodáře neučinili za účelem jeho odvrácení vše potřebné a rozumně předpokladatelné*.

Zjistí-li tedy člen orgánu v průběhu své funkce, nebo mohl-li zjistit, že se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat, že korporace nebude schopna řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků¹⁴⁴, ZOK mu v první řadě ukládá, aby učinil vše potřebné a rozumně předpokladatelné za účelem odvrácení úpadku, který z takové situace může vyplynout. Učinění takových opatření předmětné ustanovení ztotožňuje s péčí řádného

¹⁴³ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností po rekodifikaci. Sborník Karlovarské právnické dny 19/2011, s. 174.

¹⁴⁴ Definice hrozícího úpadku dle § 3 odst. 4 InsZ.

hospodáře. O jaká opatření se jedná, ovšem zákon neuvádí. Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 26.3.2008, sp.zn. 29 Odo 1111/2006 například stanovil, že pokud je možné provést na dluh společnosti započtení vůči věřitelově pohledávce, musí toto společnost (jednající statutárním orgánem) učinit. Ztotožňuji se pak s názorem, že členové orgánu by měli zabránit celkově zhoršování finanční situace korporace zejména tím, že nebudou vstupovat do závazků, které by pro korporaci znamenaly další dluhy, nicméně uzavření nových závazků nelze vyloučit, budou-li ku prospěchu společnosti.¹⁴⁵ Rozhodující ovšem bude posouzení učiněných opatření z hlediska péče řádného hospodáře, jehož vymezení určuje § 159 odst. 1 OZ a § 51 odst. 1 a § 52 odst. 1 ZOK a jímž se zabývá tato práce výše.

Sankcí za to, že člen orgánu nepostupoval s péčí řádného hospodáře tím, že věděl nebo mohl vědět o hrozícím úpadku korporace a neučinil vše pro jeho odvrácení, je povinnost vydat prospěch získaný ze smlouvy o výkonu funkce, jakož i případný jiný prospěch, který od obchodní korporace obdržel, a to za období dvou let zpět před právní mocí rozhodnutí o úpadku. Vzhledem k tomu, že smlouva o výkonu funkce se v kapitálové obchodní společnosti sjednává písemně¹⁴⁶, lze v případě, kdy je odměna sjednána, vypočítat výši prospěchu z takové smlouvy jednoduše matematickým postupem. Zákon ovšem upravuje i případy, kdy smlouva o výkonu funkce není sjednána v souladu se zákonem. Obecně má za to, že takový výkon funkce je bezplatný, ale je-li ujednání o odměně neplatné z důvodu na straně korporace, tak se jako odměna určuje jako odměna obvyklá v době uzavření smlouvy či vzniku funkce (§ 59 odst. 2,3,4 ZOK)¹⁴⁷. Ukáže-li se v řízení, že člen orgánu úspěšně nárokoval odměnu obvyklou, bude tak v rámci sankce hradit plnění v této výši. V případě bezplatného výkonu funkce tak bude možné vymáhat jen *jiný prospěch*.

Co se rozumí jiným prospěchem, naznačuje komentář k ZOK. Může se jednat kromě dalšího *o ta plnění pro zaměstnance, který je současně členem orgánu obchodní korporace,*

¹⁴⁵ Obchodněprávní revue, 2013, č. 11–12, s. 313. P. Boguský zde také uvádí příklady takových možných závazků: *Výjimkou by měly být ty transakce, které bezprostředně souvisí s každodenní činností korporace nebo které mají za cíl právě zabránit úpadku, jako například uzavření překlenovacího úvěru k zajištění plateb momentálně splatných dluhů, pokud lze se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že tento úvěr bude moci být řádně a včas splacen. Nelze však ani vyloučit případy, kdy členové statutárního orgánu uzavřou obchod vybočující z rámce každodenní činnosti obchodní korporace, který však pro ni bude znamenat výhodnou podnikatelskou příležitost vedoucí ke zlepšení její finanční situace.*

¹⁴⁶ § 59 odst. 2 ZOK

¹⁴⁷ *Obvyklá výše odměny bude záviset na okolnostech objektivních (např. velikost akciové společnosti či předmět oboru podnikání), ale také (a to by mělo být zvláště zdůrazňováno) na subjektivní okolnosti, kterou je činnost daným členem představenstva poskytnutá.* Oldřich Řeháček in Odměňování členů představenstva akciové společnosti. Bulletin advokacie 5/2007, s. 28.

kteřá nepobírá v souvislosti se smlouvou o výkonu funkce.¹⁴⁸ Hodnocení dalších položek, které lze členovi orgánu přičítat jako prospěch, který obdržel od korporace, bude záviset pak na konkrétních případech.

Bude-li předmětné plnění spočívat např. v poskytnutí služeb nebo věcí, které již nelze vydat¹⁴⁹, nahradí člen orgánu získaný prospěch v penězích (§ 62 odst. 2 ZOK).

V momentu, kdy je společnost již v úpadku, může být v postavení odpovědných členů orgánu někdo zcela odlišný od osob, které úpadek původně zavinily. S tím ZOK počítá a jako odpovědné by v tomto případě povolal bývalé členy takového orgánu korporace.¹⁵⁰

K povinnosti vydání prospěchu jsou členové orgánu povinni oproti výzvě insolvenčního správce.

6.3.3 Ručení členů orgánu při úpadku obchodní korporace

Na stejných důvodech, z kterých jsou členové orgánu povinni vydat prospěch (viz výše), tedy 1) existence pravomocného rozhodnutí o úpadku a 2) neučinění opatření k odvrácení úpadku, ačkoliv o hrozícím úpadku členové orgánu věděli nebo mohli vědět, se pak zakládá povinnost ručení členů orgánu za splnění povinností korporace.¹⁵¹ Zde ovšem nepostačí výzva insolvenčního správce, nýbrž je třeba, aby oproti jeho návrhu nebo návrhu věřitele učinil rozhodnutí o ručení soud (§ 68 odst. 1 ZOK). Také zde ke vzniku povinnosti není nutné, aby se jednalo o insolvenční řízení zahájené na základě věřitelského návrhu.

Z ustanovení § 68 ZOK nijak nevyplývá, že by se mělo jednat o věřitele, který svou pohledávku přihlásil do insolvenčního řízení, a tak jím může být i věřitel stojící mimo.¹⁵² Výkladem lze také dovodit, že členovi orgánu se rozhodnutím soudu nezaloží ručení neomezené, nýbrž jen do výše pohledávky navrhujičího věřitele. *Vyhoví-li soud navrhujičímu věřiteli, určí prvním výrokem, kteří členové statutárního orgánu upadnuvší obchodní*

¹⁴⁸ ŠTENGLVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, § 61 odst. 3 ZOK.

¹⁴⁹ tamtéž, § 62 odst. 2

¹⁵⁰ tamtéž

¹⁵¹ Ustanovení § 68 ZOK má povahu sankční, přičemž původní myšlenkou, v zahraničí upravené pod pojmem „wrongful trading“, kterou byl český zákonodárce při tvorbě tohoto ustanovení inspirován¹⁵¹, je kompenzace věřitelů v případě, kdy statutární orgán společnosti pokračuje i přes hrozící úpadek ve své činnosti. in BOGUSKÝ, Pavel. Ručení členů statutárního orgánu za dluhy obchodní korporace pro porušení povinností usilovat o odvrácení jejího úpadku. Obchodněprávní revue 11-12/2013, s. 313; taktéž důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích, str. 27, dostupné též na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf>.

¹⁵² VRBA, Milan, ŘEHÁČEK, Oldřich. Nová úprava obchodních korporací a některé její souvislosti s insolvenčním právem. Právní rozhledy 10/2012, s. 360

*korporace ručí za splnění jejích povinností vůči tomuto věřiteli, a dalším výrokem pak uloží dotčeným členům statutárního orgánu tuto povinnost splnit.*¹⁵³

Ustanovení § 68 odst. 2 ZOK o vyloučení odpovědnosti tzv. krizových manažerů je nadbytečné, neboť takový postup se dá dovodit už výkladem odstavce prvního.

V souvislosti s § 69 odst. 2 a § 74, popř. § 75 ZOK by se pak aplikace pravidla o ručení vztahovala i na ovládající osobu obchodní korporace.¹⁵⁴

6.4 VLIV PORUŠENÍ PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE NA VÝKON FUNKCE ČLENA STATUTÁRNÍHO ORGÁNU

6.4.1 Pozastavení výkonu funkce

Jiný důsledek pak ZOK stanoví v případě, že se člen orgánu (v tomto případě pak nejen statutárního, nicméně takový případ bude přicházet v úvahu nejčastěji) dozví o střetu jeho zájmu se zájmem obchodní korporace. Tehdy je povinen o tom bez zbytečného odkladu informovat ostatní členy orgánu, jehož je členem, a kontrolní orgán, byl-li zřízen, jinak nejvyšší orgán. *To platí obdobně pro možný střet zájmů osob členovi orgánu obchodní korporace blízkých nebo osob jím ovlivněných nebo ovládaných.* (§ 54 odst. 1 ZOK) Kontrolní nebo nejvyšší orgán pak může dle § 54 odst. 4 ZOK na vymezenou dobu výkon funkce této osoby pozastavit. Otázkou, která pak nastává, je to, zda je možné pozastavit výkon funkce pouze na základě oznámení člena orgánu, že se o střetu zájmu dozvěděl, nebo i z vlastní iniciativy kontrolního či nejvyššího orgánu.

Je nesporné, že jedná-li člen orgánu ve vlastním zájmu, jež je ve střetu se zájmem obchodní korporace, jedná se o porušení péče řádného hospodáře, neboť jednání v zájmu korporace je imanentní složkou takové péče.¹⁵⁵

Porušení povinnosti hlásit svůj střet zájmů je pak sankcionováno jako porušení povinnosti péče řádného hospodáře, tedy odpovědností za související újmu, povinností vydat prospěch atd. (viz výklad výše). Ne vždy ovšem člen orgánu svůj střet zájmů nahlásí a zároveň je třeba okamžitě zjednat nápravu, aby nedošlo k dalším jednáním poškozujícím společnost. Valná hromada, v jejíž kompetenci je možnost člena orgánu odvolat, nemusí člena orgánu odvolat například z důvodů nesouhlasu majoritního akcionáře.

¹⁵³ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 165.

¹⁵⁴ ČERNÁ, S.. Ještě k ručení vlivné a ovládající osoby za porušení povinnosti odvracet hrozící úpadek, Obchodněprávní revue 6/2013, s. 169.

¹⁵⁵ § 51 odst. 1 ZOK; v souvislosti se závěry uvedenými výše v této práci.

Je také třeba vzít v úvahu to, že svolání valné hromady zahrnuje delší časový úsek, který je v takovém případě nežádoucí, i kdyby nakonec k odvolání došlo. Jako vhodný nástroj se tak jeví pozastavení výkonu funkce dozorčí radou. Z textu zákona by vyplývalo, že výkon funkce lze pozastavit pouze na základě oznámení člena orgánu¹⁵⁶, nicméně takové ustanovení by odporovalo účelu a smyslu zákona. Jak již bylo uvedeno, úkolem dozorčí rady, resp. kontrolního orgánu, je dohled nad činností členů orgánů statutárních. Pokud by tak nebylo v pravomoci dozorčí rady v důsledku výše uvedeného zjištění o střetu zájmu okamžitě zjednat nápravu (o to spíše, když zákon ukládá členovi orgánu o střetu zájmů informovat *bez zbytečného odkladu*), ustanovení odst. 4 by se ve většině případů jevilo jako nadbytečné. Ke stejnému závěru dochází i teorie, když uvádí, že pokud by dozorčí (popř. nejvyšší) orgán nepozastavil výkon funkce dané osoby, porušil by tím svou povinnost jednat s péčí řádného hospodáře.¹⁵⁷

Z teoretického hlediska tak pozastavit funkci uvedeným způsobem lze, jak k této otázce budou přistupovat soudy, je věc druhá.

6.4.2 Vyloučení z funkce

Soud nicméně může i bez návrhu rozhodnout o vyloučení člena statutárního orgánu, vyjde-li najevo, že tento v posledních třech letech opakovaně a závažně porušoval péči řádného hospodáře, popřípadě jinou péči spojenou podle jiného právního předpisu s výkonem jeho funkce¹⁵⁸ (§ 65 odst. 1 ZOK). Totéž bude platit i pro jinou osobu, která je povinna k náhradě újmy vzniklé z porušení péče řádného hospodáře (§ 65 odst. 2 ZOK). Odstavec druhý nabízí dvojí výklad. Jeden, který poskytuje i komentář k ZOK, a to, že soud může vyloučit i takového člena statutárního orgánu, který péči neporušoval opakovaně a závažně, nicméně z jeho jednání vznikla újma, kterou je povinen z titulu porušení péče řádného hospodáře nahradit.¹⁵⁹

Dle mého názoru však lze toto ustanovení vykládat také tak, že kromě statutárních orgánů se vyloučení z funkce může dotýkat i člena dozorčí rady, neboť i tento může být

¹⁵⁶ § 54 odst. 4 ZOK: Kontrolní nebo nejvyšší orgán může na vymezenou dobu pozastavit člena orgánu, který oznámí střet zájmu podle odstavce 1, výkon jeho funkce.

¹⁵⁷ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 146, s tímto názorem souhlasí i DĚDIČ, Jan in Úprava konfliktů zájmů v zákoně o obchodních korporacích ve vazbě na nový občanský zákoník. Právní rozhledy 15-16/2014, s. 524.

¹⁵⁸ Za péči dle jiného právního předpisu lze považovat například odbornou péči, s níž musí vykonávat svoji funkci člen statutárního orgánu obchodníka s cennými papíry, organizátora regulovaného trhu. ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 162.

¹⁵⁹ tamtéž

z uvedeného titulu dle § 51 an. ZOK odpovědný. Argumentem proti tomuto závěru může být systematické zařazení ustanovení, ale domnívám se, že v souladu s účelem právní úpravy by tento argument neobstál.

Co se rozumí opakovaným a závažným porušením, lze dovodit z ustálené praxe. Tato vychází z jazykového výkladu, kdy „opakovaně“ znamená alespoň dvakrát.¹⁶⁰ Co se týče míry závažnosti porušení, bude nejspíše posuzováno v rámci ustanovení občanského zákoníku upravujících spolek.¹⁶¹ Literatura¹⁶² nicméně blíže neupřesňuje intenzitu porušení povinnosti a ponechává na soudu, aby přihlédl ke konkrétním okolnostem věci.

Návrh na vyloučení z výkonu funkce může dle §65 odst. 1 ve spojení s § 63 odst. 3 ZOK podat každý, kdo na něm má důležitý zájem. Od podání návrhu se nejspíše započne počítat uvedená tříletá lhůta. Zahájí-li soud řízení z vlastní iniciativy, lhůta se bude počítat nazpět ode dne vydání usnesení o zahájení řízení.¹⁶³ Vzhledem k absenci argumentů, které by podporovaly odlišný názor, se nelze než ztotožnit s tímto výkladem.

6.4.3 Vyloučení z funkce v souvislosti s insolvenčním řízením

Vyloučit člena statutárního orgánu je sice možné při zjištění jeho porušení péče řádného hospodáře, ale zákon stanovuje i případ, kdy k vyloučení člena dojít musí. Takto se opět dostáváme k důsledkům plynoucím z probíhajícího insolvenčního řízení. Podmínkami pro vyloučení dle § 64 odst. 1 ZOK je totiž pravomocné rozhodnutí o úpadku společnosti s navazujícím zjištěním insolvenčního soudu o skutečnosti, že výkon funkce statutárního orgánu s přihlédnutím ke všem okolnostem vedl k úpadku obchodní korporace. Ve většině případů přivede k úpadku společnost takový člen statutárního orgánu, který nejedná s péčí řádného hospodáře, zákon ovšem počítá i s variantou liberace v případě, kdy by společnost k úpadku přivedl, aniž by takovou péčí porušil (§ 64 odst. 3 písm. a) ZOK). Zde pak důkazní

¹⁶⁰ Tamtéž, dále např. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník, 1. vydání, Praha: C.H.Beck, 2009, str. 2906; JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, str. 836; Usnesení vrchního soudu v Praze sp.zn. 2 To 30/02.

¹⁶¹ Dle § 3 odst. 1 ZOK se ustanovení o spolcích použijí na korporace, jen stanoví-li tak tento zákon. Posouzení závažného porušení povinnosti podle ustanovení občanského zákoníku o spolcích vztahuje výslovně pouze k vyloučení společníka společnosti s ručením omezeným. Domnívám se, ovšem, že chybí-li výslovná právní úprava ohledně posouzení závažnosti porušení povinnosti u ustanovení o vyloučení člena orgánu v ZOK, lze si dopomoci analogií, jak ji umožňuje §10 odst. 1 a 2 OZ. Ke stejnému závěru pak dochází i kolektiv autorů komentáře k zákonu o obchodních korporacích, ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str.9.

¹⁶² LAVICKÝ, P. a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, str. 1168.

¹⁶³ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 162

břemeno nese tato osoba, kdy musí prokázat, že při svém jednání vynaložila péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba v obdobném postavení.

Důležitým faktorem pro posouzení nutnosti vyloučení člena statutárního orgánu je doba, kdy tato osoba vstoupila do funkce. Stala-li se osoba členem statutárního orgánu v době hrozícího úpadku společnosti, soud o vyloučení takové osoby nerozhodne, ledaže by tato osoba před zahájením insolvenčního řízení jednala způsobem, který by vedl k úpadku společnosti. (§ 64 odst. 3 písm. a) ZOK). Pokud již bylo o společnosti zahájeno insolvenční řízení (aniž zatím bylo vydáno rozhodnutí o úpadku) a teprve tehdy se osoba stala členem statutárního orgánu, naopak nebrání tomu, aby soud o jejím vyloučení rozhodnul, přispěla-li zřejmě svým jednáním ke snížení majetkové podstaty a poškození věřitelů.

6.4.4 Diskvalifikace z výkonu funkce

Vyloučení z funkce z důvodů způsobení úpadku společnosti, jak je uvedeno výše, má ještě jeden dopad, a to diskvalifikaci z výkonu funkce pro futuro, kdy vyloučená osoba nemůže vykonávat funkci statutárního orgánu jakékoliv obchodní korporace nebo být osobou v obdobném postavení¹⁶⁴. Ve chvíli, kdy rozhodnutí o vyloučení z funkce nabude právní moci, tak nastávají následující účinky. Dotčená osoba přestane být statutárním orgánem nejen ve společnosti, které se insolvenční řízení týká, ale i v dalších společnostech, ve kterou takovou funkci vykonává.¹⁶⁵ Dále pak od toho okamžiku tak plyne lhůta tří let, během které má dotčená osoba obecný zákaz vykonávat funkci člena statutárního orgánu či funkci obdobnou (§ 63 odst. 1 ZOK).

Obdobně diskvalifikována může být i tak osoba, která v době vydání rozhodnutí o úpadku členem statutárního orgánu (nebo osobou v obdobném postavení) již nebyla, ale její dosavadní jednání k úpadku společnosti zřejmě přispělo (§ 63 odst. 2 ZOK).

Návrh na diskvalifikaci člena orgánu může podat každý, kdo na něm má důležitý zájem (§ 63 odst. 4 ZOK).

Nadto je výkonu funkce také diskvalifikována taková osoba, u níž nejsou splněny předpoklady výkonu funkce dle § 46 ZOK.¹⁶⁶ Odstavec 2 předmětného ustanovení stanovuje, že v rámci přijímání funkce je nutné, aby tato osoba obchodní korporaci informovala o tom, *zda ohledně jeho majetku nebo majetku obchodní korporace, v níž působí nebo působil v*

¹⁶⁴ Typicky se bude jednat o postavení likvidátora dle § 193 OZ.

¹⁶⁵ Bude se jednat o obchodní korporace, které jsou vedeny v obchodním rejstříku (§66 odst. 1 ZOK).

¹⁶⁶ *Členem orgánu obchodní korporace nemůže být také ten, kdo není bezúhonný ve smyslu zákona o živnostenském podnikání, a ani ten, u koho nastala skutečnost, která je překážkou provozování živnosti.*

posledních 3 letech jako člen orgánu, bylo vedeno insolvenční řízení podle jiného právního předpisu nebo řízení podle § 63 až 65 tohoto zákona. Existenci takové skutečnosti pak považuje za překážku funkce. Důsledkem takové překážky je pak vyloučení dle § 63 a násl. ZOK ve shodě s § 155 odst. 1 OZ.^{167 168}

6.4.5 Společná ustanovení k vyloučení z funkce

Pokud byl člen orgánu vyloučen z funkce, ať už v důsledku insolvenčního řízení nebo z jiného důvodu, zákon zajišťuje jeho povinnost tento zákaz respektovat tak, že v případě, kdy by zákaz porušil, by dle § 66 odst. 2 ZOK ex lege ručil za splnění všech povinností obchodní korporace, které vznikly v době, kdy vykonával přes zákaz činnost člena statutárního orgánu (ač se jím nestal nebo jím být přestal). Kromě toho, že bude takto ručit, může soud v případě porušení zákazu výkonu funkce ex officio nebo na návrh osoby, která osvědčí důležitý zájem, opětovně osobu z výkonu člena funkce statutárního orgánu vyloučit, a to až na deset let. Bude se jednat o nové řízení, a nová lhůta, kterou stanoví v konečném rozhodnutí soud, začne plynout dnem nabytí právní moci tohoto.¹⁶⁹

I přesto, že osoba splňuje podmínky pro vyloučení z výkonu funkce, soud může dle ustanovení § 67 odst. 2 a 3 ZOK za určitých okolností rozhodnout, že ve výkonu funkce setrvá.

Závěrem je ještě třeba podotknout, že zákon výslovně pamatuje i na situaci, kdy je členem statutárního orgánu právnická osoba. Dle § 69 odst. 1 ZOK se ustanovení o vyloučení člena statutárního orgánu vztahují i na fyzickou osobu, která byla touto právnickou osobou určena k tomu, aby funkci statutárního orgánu za ni vykonávala. Obdobně se tento díl použije na osobu v obdobném postavení člena statutárního orgánu (§ 69 odst. 2 ZOK).

¹⁶⁷ § 155 odst. 1 věta druhá OZ: *Ztratí-li člen voleného orgánu po svém povolání do funkce zákonnou způsobilost být členem voleného orgánu, jeho funkce zaniká (...).*

¹⁶⁸ Splnění oznamovací povinnosti není podmínkou výkonu funkce. Štenglová pak uvádí, že *není-li podán návrh na odvolání člena orgánu, který porušil oznamovací povinnost, z funkce (nebo není-li takový návrh úspěšný), zůstává osoba, která porušila oznamovací povinnost, členem orgánu a stíhá ji pouze povinnost k náhradě případné škody, která právnické osobě v důsledku porušení oznamovací povinnosti vznikla.* In ŠTENGLOVÁ, Ivana. Podmínky způsobilosti k výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace. Sborník Karlovarské právnické dny 21/2013, s. 45.

¹⁶⁹ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 164.

6.5 ODPOVĚDNOST V RÁMCI PODNIKATELSKÝCH SESKUPENÍ

Na závěr je třeba ještě zmínit odpovědnost ovládajících osob v rámci podnikatelských seskupení dle § 71 an. zákona o obchodních korporacích. Dle ustanovení § 76 se ustanovení o střetu zájmů, o vyloučení člena statutárního orgánu obchodní korporace z výkonu funkce a ručení členů orgánů obchodní korporace použijí obdobně, je-li jednání člena orgánu obchodní korporace ovlivněno chováním vlivné nebo ovládající osoby. Relevantní pro tuto práci je posouzení péče řádného hospodáře orgánu ovládané osoby v důsledku ovlivnění. Odbornou veřejností je ručení ovládající korporace kritizováno¹⁷⁰, nicméně po dobu účinnosti stávající právní úpravy bude třeba určit, jak dané pravidlo uplatnit v praxi. Havel se domnívá, že soudy si *vždy budou muset položit a vyřešit předběžnou otázku, zda došlo k porušení péče řádného hospodáře, tedy zda ji škůdce měl a mohl mít, nebo zda např. nedošlo k tomu, že péči řádného hospodáře konkrétní člen orgánu porušil pod faktickým vlivem ovládající osoby (de facto director). Nutno i zde zkoumat, zda současně neporušil své povinnosti sám člen orgánu, který takto pod vlivem konal.*¹⁷¹

Je ovšem třeba zdůraznit, že jsou-li ovládající osoby členy ovládané obchodní korporace, nevztahuje se na ně povinnost péče řádného hospodáře, nýbrž pouze povinnost loajality.¹⁷²

¹⁷⁰ Např. ČECH, Petr. Nad několika rekodifikačními nejasnostmi. *Obchodněprávní revue* 11-12/2012, s. 324, dále ČERNÁ, Stanislava. Ručení členů statutárních orgánů českých obchodních korporací po rekodifikaci soukromého práva in Suchoža, J., Husár, J. (eds.) *Právo, obchod a ekonomika II.* Praha : Leges, 2012, s. 49.

¹⁷¹ HAVEL, Bohumil. O kognitivnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva. *Obchodněprávní revue* 1/2013, s. 13.

¹⁷² ČERNÁ, Stanislava. Ještě k ručení vlivné a ovládající osoby za porušení povinnosti odvracet hrozící úpadek. *Obchodněprávní revue*, 6/2013, str. 169.

ZÁVĚR

Nová právní úprava po rekodifikaci, účinná ke dni 01. 01. 2014, beze sporu přináší větší míru jistoty, co do zákonného vymezení institutu povinnosti péče řádného hospodáře a stanovení odpovědnosti vyplývající z jejího porušení, zároveň s tím však vyvstávají i nejasnosti, které ovšem v souladu s dostupnou judikaturou, literaturou, popř. po srovnání s obdobnou zahraniční úpravou, bude možné ve většině případů odstranit. Shrnu-li závěrem poznatky této práce, docházím k následujícímu.

V první řadě bylo vymezeno, kdo je péčí řádného hospodáře povinen. Nejasným se zdá být postavení statutárního ředitele v akciové společnosti s monistickou strukturou, nicméně u tohoto jsem došla k závěru, že z titulu porušení péče řádného hospodáře bude odpovědný za taková rozhodnutí v rámci obchodního vedení, která by učinil v rozporu se zaměřením určeným správní radou.

Co se týče vymezení jednotlivých složek péče řádného hospodáře, došlo v této práci k upřesnění několika pojmů. Povinnost loajality, klíčová složka péče řádného hospodáře, je povinností člena orgánu řešit své konflikty zájmů se společností a nakládat s prostředky společnosti v její prospěch. Loajalita znamená i to, že se při svém jednání nenechá akcionáři ovlivnit a neupřednostní jejich zájmy, jakož i zájmy jiných osob se společností spjatých a zájmy svými a osob jemu blízkých, před zájmy společnosti.

V rámci svého působení ve funkci má člen orgánu také disponovat takzvanými potřebnými znalostmi, kterými jsou jednak základní znalosti pro výkon předmětné funkce v konkrétní společnosti a jednak schopnost rozeznat hrozící škodu nebo situaci, ve které se musí obrátit s žádostí o radu na odborníka. Nicméně i dosavadní judikatura počítá s tím, že ne vždy se lze liberovat s odkazem na odborné stanovisko, které bylo zadáno jen pro formální doložení „péče řádného hospodáře“. Tendence co do potřebné míry informovanosti pak také směřují restriktivnějším směrem s nutností opatřit si před rozhodnutím informací co nejvíce. Soudy by tak měly posoudit vše výše uvedené ve spojitosti s tím, zda bylo možné učinit ještě jiná vhodná opatření, a porovnat situaci s objektivním standardem, pokud to je možné. Při posuzování by pak měli hodnotit postavení člena orgánu v době, ve které rozhodnutí činil, a k výsledku jeho jednání v zásadě nepřihlížet.

Zákon o obchodních korporacích nově prolamuje dosavadní nemožnost zásahu do obchodního vedení statutárního orgánu společnosti. Člen orgánu, který je v dané věci oprávněn rozhodovat, je také oprávněn si pro toto rozhodování vyžádat pokyn od valné

hromady. Zastávám názor, že takový pokyn bude závazný v případech přesahujících běžný provoz podniku, což by v případě újmy přeneslo odpovědnost člena orgánu přímo na valnou hromadu. Valná hromada pokyny nemůže udělovat z vlastní iniciativy, nicméně se domnívám, že lze nalézt výjimku pro případ, kdy si pro konkrétní situaci statutární orgán vyžádal pokyn již dříve, ale došlo k takové změně okolností, že je nutné pokyn změnit. V takovém případě mám za to, že na platnost nových pokynů to nebude mít vliv, a to za předpokladu, že statutární orgán ještě nezačal v dané věci jednat.

Výkladem lze také dovodit omezení kreativity, již bude valná hromada při udělování pokynů disponovat, tzn., že formulace pokynu bude závislá na konkrétním dotazu, v jehož intencích bude valná hromada povinna se pohybovat, a její pokyny nad rámec dotazu, ač s věcí související, budou nezávazné.

Celkově mám za to, že při výkladu záležitosti pokynů valné hromady statutárnímu orgánu je třeba držet se myšlenky, že pokud by se zneužívalo možnosti vyžadovat pokyny, mohlo by to ve výsledku vést k ochromení společnosti.

Statutární orgán má taktéž možnost vyžádat si pokyny od řídicí osoby v rámci koncernu, tyto však nejsou závazné a za rozhodnutí odpovídá sám. Pokud si je vědom toho, že jednáním v souladu s pokynem by vznikla ovládané společnosti újma, může se tímto pokynem řídit pouze pokud je zároveň rozumně předpokladatelné, že újma bude v rámci koncernu uhrazena.

Zákon počítá se sdílenou odpovědností statutárního a dozorčího orgánu v ustanovení o souhlasu dozorčího orgánu s jednáním orgánu statutárního. Toto ustanovení působí zmatečně, nicméně výkladem lze postavit najisto, že pokud i přes neposkytnutí zákonem či stanovami vyžadovaného souhlasu statutární orgán dané jednání uskuteční, za újmu odpovídá z titulu porušení péče řádného hospodáře; jestliže naopak dozorčí orgán souhlas k jednání dá, odpovídají jeho členové za případnou újmu společně a nerozdílně se členy statutárního orgánu.

V rámci práce jsou řešeny také jednotlivé domněnky, s nimiž zákon výslovně spojuje odpovědnost za porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře. Bude-li posuzována domněnka, zda člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře v případě rozhodování o vyplacení zisku společnosti, je na členovi statutárního orgánu, aby prokázal, že hlasoval proti vyplacení. Pro další domněnku, zda člen orgánu postupoval s péčí řádného hospodáře, v případě úplatného nabytí majetku od akcionářů (která je značně liberálnější než v předchozí

právní úpravě), a posouzení případné odpovědnosti z toho plynoucí, bude podstatné, zda členové orgánu hlasovali pro nabytí majetku za úplatu, která přesahuje hodnotu stanovenou znalcem, a za úplatu, která odpovídá hodnotě stanovené ve znaleckém posudku, nicméně ovlivněném těmito členy orgánu.

Důsledky porušení péče řádného hospodáře jsou: vydání prospěchu, který získal člen orgánu v souvislosti s porušením, náhrada další újmy nad rámec obohacení ve výši takového prospěchu, odpovědnost za škodu, kterou člen orgánu způsobí věřiteli nepodáním insolvenčního návrhu, vydání prospěchu ze smlouvy o výkonu funkce a jiného obdobného plnění od korporace, pozastavení výkonu funkce dozorčím orgánem, vyloučení z výkonu funkce člena statutárního i dozorčího orgánu a diskvalifikace z výkonu funkce, a to i pro futuro.

Ohledně újmy lze s korporací uzavřít dohodu o vypořádání, s tím, že k takové dohodě by se nepřihlíželo do takové výše, při jejímž vypořádání by došlo k újmě nejen společnosti a jejích členů, ale zároveň též věřitelů.

Rekodifikací také byla zvýšena motivace statutárních orgánů sledovat aktuální ekonomickou situaci „své“ společnosti a činit opatření k odvrácení úpadku pod sankcí vydání prospěchu z výkonu funkce, popř. prospěchu jiného. Těmito opatřeními se pak rozumí to, že nebudou za společnost vstupovat do závazků, které by pro korporaci znamenaly další dluhy, s tím že mohou vstupovat takto do závazků, které by byly ku prospěchu společnosti. Nově je též v souvislosti s tím zavedena povinnost ručení členů orgánů za splnění povinností korporace.

Lze tak uzavřít, že ačkoliv bude v každém jednotlivém případě záviset na konkrétních okolnostech, které bude třeba v případném sporu v první řadě prokázat a v druhé budou muset projít posouzením soudu, stanovuje současná právní úprava rámec, dle kterého se člen orgánu může při svém jednání orientovat. Úprava působí značně restriktivně, nicméně v současné situaci, kdy např. ve většině případů nelze úspěšně vymáhat pohledávku po tzv. „prázdné společnosti“, odstraní minimálně tento rozšířený a závažný problém.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie a sborníky

ČERNÁ, S. Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl. Praha: ASPI, 2006.

DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I., KRÍŽ, R., ČECH, P.: Akciové společnosti. 7., přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2012.

FIALA, Josef. Důkaz zavinění v občanském soudním řízení. ČSAV, Praha 1965.

HAVEL, B. A kol. Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012.

HÜFFER, U. Aktiengesetz. 10. vydání, C.H.Beck München, 2012.

JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 3. vydání. Praha: Leges, 2013.

LAVICKÝ, P. a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014.

PELIKÁNOVÁ, I. et al. Obchodní právo. 1. díl. Praha: Codex Bohemia, 1998.

RABAN, Přemysl a kol. Občanské právo hmotné. Relativní majetková práva. Brno: Václav Klemm – Vydavatelství a nakladatelství, 2013.

SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.

ŠTENGLOVÁ, I. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 10. vydání. Praha: C. H. Beck, Praha, 2005.

ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010.

ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.

ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník, 1. vydání, Praha: C.H.Beck, 2009.

Články

BEJČEK, Josef. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. Právní rozhledy 17/2007, s. 613.

BERAN, Karel. Význam právních posudků vypracovaných advokáty v souvislosti s povinnostmi reprezentantů kapitálových společností jednat s péčí řádného hospodáře. Bulletin advokacie. 2004, č. 9, str. 17.

BOGUSKÝ, Pavel. Ručení členů statutárního orgánu za dluhy obchodní korporace pro porušení povinnosti usilovat o odvrácení jejího úpadku. Obchodněprávní revue 11-12/2013, s. 313.

ČECH, Petr. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. Právní rádce, 2007, č. 3, str. 4

ČECH, Petr. Znalecká činnost a vnitřní obchodování ve společnosti s ručením omezeným a v akciové společnosti. AUDITOR 4/2011, str.25.

ČECH, Petr. Nad několika rekodifikačními nejasnostmi. Obchodněprávní revue 11-12/2012, s. 324.

ČERNÁ, S., ČECH, P. Kde jsou hranice obchodního vedení? Právní fórum, 2008, č. 11, str. 453.

ČERNÁ, Stanislava. Ke koncepci podnikatelských seskupení v návrhu obchodního zákona. In: Štenglová, I. (ed.) Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, str. 80.

ČERNÁ, Stanislava. Ručení členů statutárních orgánů českých obchodních korporací po rekodifikaci soukromého práva in Suchoža, J., Husár, J. (eds.) Právo, obchod a ekonomika II. Praha: Leges, 2012, s. 491.

ČERNÁ, Stanislava. Ještě k ručení vlivné a ovládající osoby za porušení povinnosti odvracet hrozící úpadek, Obchodněprávní revue 6/2013, s. 169.

ČERNÁ, Stanislava. Ovlivnění jako klíčový pojem českého koncernového práva. Rekodifikace a praxe, 2014, č. 1, str. 14.

ČERNÁ, Stanislava. O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy. Obchodněprávní revue 2/2014, s. 33.

DĚDIČ, Jan in Úprava konfliktů zájmů v zákoně o obchodních korporacích ve vazbě na nový občanský zákoník. Právní rozhledy 15-16/2014, s. 524.

DĚDIČ, Jan, LASÁK, Jan. Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otazníky (1. část). Obchodněprávní revue 3/2013, s. 65.

- ELIÁŠ, Karel. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. Právník. 1999, č.4, str.310.
- HÁMORSKÁ, Andrea. Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekonstrukci. Obchodněprávní revue 9/2012, s. 250.
- HAVEL, Bohumil. Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. Právní rozhledy 11/2007, s. 413.
- HAVEL, Bohumil. Quo vadis obchodní vedení. Obchodněprávní revue 3/2010, s. 70.
- HAVEL, Bohumil. O kogentnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva. Obchodněprávní revue 1/2013, s. 13.
- HAVEL, Bohumil. A ještě k tzv. absolutoriu a také k přenosu obchodního vedení na správní radu. Obchodněprávní revue 6/2013, s. 171 .
- JOSKOVÁ, Lucie. Rozdělení působnosti v rámci kolektivního orgánu a jeho dopad na odpovědnost. Bulletin advokacie 7-8/2014, s. 46.
- KOŽIAK, Jaromír. Pravidlo podnikatelského úsudku v návrhu zákona o obchodních korporacích (a zahraničních právních úpravách). Obchodněprávní revue 4/2012, s. 108.
- KRTOUŠOVÁ, LUCIE. Péče řádného hospodáře: odpovídá britskému konceptu duty of care, skill and diligence? Obchodněprávní revue 10/2013, s. 277.
- MATES, Pavel, ŠEMÍK, Karel. Nad zákonem o veřejných rejstřících aneb nihil novi sub sole. Bulletin advokacie 1-2/2014, s. 39.
- PIHERA, Vlastimil. Znovu k absolutoriu. Obchodněprávní revue 3/2013, s. 75.
- PIHERA, Vlastimil. Glosa k problematice tzv. souběhů. Obchodněprávní revue 6/2014, s. 172.
- PÚRY, F., KUČKA, J.: Postih úpadkových deliktů podle nového trestního zákoníku s přihlédnutím k úpravě přípustného rizika. Bulletin advokacie 9/2011, s. 13.
- ŘEHÁČEK, Oldřich. Odměňování členů představenstva akciové společnosti. Bulletin advokacie 5/2007, s. 28.
- ŠTENGLOVÁ, Ivana. Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností po rekonstrukci. Sborník Karlovarské právnícké dny 19/2011, s. 174.

ŠTENGLOVÁ, Ivana. Podmínky způsobilosti k výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace. Sborník Karlovarské právnické dny 21/2013, s. 45.

VRBA, Milan, ŘEHÁČEK, Oldřich. Nová úprava obchodních korporací a některé její souvislosti s insolvenčním právem. Právní rozhledy 10/2012, s. 360.

Elektronické zdroje

BAINBRIDGE, Stephen M.. SMITH V. VAN GORKOM. UCLA School of Law, Law & Economics Research Paper Series, Research Paper No. 08-13. str. 28. Dostupné z:

http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1130972

LISSE, Luděk. Pokyn valné hromady členovi statutárního orgánu podle ZOK. Dostupné z:

<http://www.epravo.cz/top/clanky/pokyn-valne-hromady-clenovi-statutarniho-organu-podle-zok-95629.html>

Judikatura

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 4. 1998, sp. zn. 6 Tz 21/98.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10.11.1999, sp.zn. 29 Cdo 1162/99.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.5.2000, sp. zn. 32 Cdo 524, 525/2000.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 5. 2000 sp. zn. 5 Tzn 97/2000.

Usnesení Vrchního soudu v Praze sp.zn. ze dne 27.2.2002, sp.zn. 2 To 30/02.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.8.2004, sp.zn. 29 Odo 479/2003.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 18.3.2005, sp.zn. 4 Afs 24/2003.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.6.2005, sp.zn. 29 Odo 442/2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.8.2005 sp.zn. 29 Odo 996/2004.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5.10.2005, sp.zn. 5 Tdo 1208/2005.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.11.2005, sp.zn. 5 Tdo 1143/2005.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.1.2006, sp. zn. 29 Odo 1007/2005.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.3. 2006, sp. zn. 8 Tdo 222/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5.4.2006, sp.zn. 5 Tdo 94/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16.8.2006, sp. zn. 8 Tdo 940/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.8.2006, sp.zn. 29 Odo 184/2005.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.10.2006,sp.zn. 5 Tdo 1152/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16.12.2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.6.2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006.

Nález Ústavního soudu ze dne 1.11.2007, sp.zn. I. ÚS 312/05.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.3.2008, sp.zn. 29 Odo 1111/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.3.2008, sp. zn. 5 Tdo 1412/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 6.5.2008, sp.zn. 29 Odo 1773/2006.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 22.5.2008, sp.zn. 1 Afs 32/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.7.2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.10.2008, sp.zn. 29 Cdo 2531/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.11.2008, sp.zn. 7 Tdo 1396/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.2.2009, sp.zn. 29 Cdo 3864/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.3.2009, sp.zn. 5 Tdo 166/2009.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1.3.2010, sp. zn. 7 Cmo 269/2009.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.6.2010, sp.zn. 3 Tdo 669/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.10.2010, sp.zn. 29 Cdo 4356/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.3.2011, sp.zn. 29 Cdo 4276/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.1.2012, sp.zn. 32 Cdo 6/2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.3.2012, sp.zn. 29 Cdo 253/2010.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.9.2012, sp.zn. 5 Tdo 41/2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.4.2013, sp.zn. 29 Cdo 2363/2011.

Rozhodnutí Bundesgerichtshof ze dne 25. 2. 1980, II ZR 174/80 (Holzmüller).

Rozhodnutí Supreme Court of Delaware ze dne 29. 1. 1985, 488 A.2d 858 (1985) (Smith v. Van Gorkom).

Rozhodnutí Supreme Court of Delaware ze dne 22. 6. 1993, 634 A.2d 345 (1993) (Cede & Co. v. Technicolor, Inc.).

Právní předpisy

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

Zákon č. 304/2013 Sb., zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.

Německý akciový zákon. Aktiengesetz (BGBl. I S. 1089). Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/aktg/>

Druhá směrnice Rady Evropských společenství č. 77/91/EHS ze dne 13. prosince 1976.

Dostupné z: [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31977L0091:CS:HTML)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31977L0091:CS:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31977L0091:CS:HTML)

Ostatní zdroje

Důvodová zpráva k občanskému zákoníku ze dne 3.2.2012. Dostupné z:

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích. Dostupné z:

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf>

RESUMÉ

Povinnost péče řádného hospodáře člena voleného orgánu kapitálové obchodní společnosti a důsledky jejího porušení

Cílem této diplomové práce je analýza povinnosti péče řádného hospodáře člena voleného orgánu kapitálové obchodní společnosti dle nové právní úpravy, která vešla v platnost v lednu roku 2014. Povinnost péče řádného hospodáře se skládá z několika nejasných aspektů a mým cílem je definovat je a vymezit hranice, ve kterých by osoba jako člen voleného orgánu měla působit v průběhu výkonu své funkce. Práce odkazuje na pohledy odborné veřejnosti na toto téma, nabízí řešení založené na relevantní judikatuře a uvádí následky porušení péče řádného hospodáře.

Práce se skládá ze šesti navazujících kapitol. První kapitola je úvodní, definuje základní pojmy a osoby, které by se měly řídit pravidly péče řádného hospodáře, a obsahuje úvahy o odpovědnosti v případě rozdělení působnosti v kolegiálním orgánu. Kapitola se také zabývá otázkou, kterou do českého práva přineslo zavedení monistické struktury akciové společnosti. Tato pasáž dochází k závěru, že povinnost péče řádného hospodáře náleží statutárnímu řediteli v případě rozhodnutí, která by učinil v rozporu se zaměřením určeným správní radou.

Druhá kapitola je rozdělena do dvou částí, každá z nich pak popisuje vybraný aspekt povinnosti péče řádného hospodáře. Nejdříve je zde popisována povinnost loajality vůči společnosti a střet zájmů. Následující podkapitola se zaměřuje na nutné znalosti člena orgánu. V této části je poukázáno na možnost zvyšující se tendence požadavku na dispozici znalostmi v co nejširším možném rozsahu a omezenou možnost vyhýbání se odpovědnosti skrze přenesení hodnocení situace na externího odborníka.

Na to navazuje kapitola třetí o pravidle podnikatelského úsudku, dle kterého by měl výkon funkce s péčí řádného hospodáře posuzovat soud, a to srovnáním s objektivním standardem výkonu funkce osoby v obdobném postavení. Zákon ustanovením tohoto pravidla umožňuje členovi orgánu pochybit v úsudku. Hlavním důsledkem je skutečnost, že soudy by měly při hodnocení, zda je člen orgánu odpovědný, zvážit primárně jeho chování před vznikem škodní události a důsledky této vzít v úvahu pouze okrajově.

Kapitola čtvrtá představuje vliv pokynu valné hromady nebo ovládající osoby na odpovědnost člena orgánu. V prvním případě, pokud je obsah pokynu obecně v působnosti

valné hromady, tedy jedná-li se například o strategické rozhodnutí, uposlechnutím těchto pokynů je člen orgánu povinen, v důsledku čehož by měl být odpovědnosti za rozhodnutí učiněné na základě tohoto pokynu zbaven. V druhém případě, ovládající osoba není povinna pokyny udělovat, a člen orgánu by je tak měl uposlechnout pouze tehdy, když bude zároveň možné s ovládající osobou uzavřít dohodu o vyrovnání případné újmy vznikuvší v důsledku učinění rozhodnutí na základě těchto pokynů. Poslední část této kapitoly se zabývá odpovědností sdílenou členy statutárního a dozorčího orgánu v případech, kdy je k jednání orgánu statutárního potřeba souhlas dozorčího.

Kapitola pátá uvádí jednotlivá ustanovení zákona, dle kterých je člen orgánu výslovně odpovědný za výkon funkce s péčí řádného hospodáře. Jsou jimi například porušení povinností spojených se zápisem společnosti do obchodního rejstříku, výplata podílu na zisku společníkům, která by mohla vést k úpadku, nebo umožnění převodu majetku ze společníka nebo zakladatele na společnost, při kterém by došlo k porušení ustanovení zákona o obchodních korporacích.

Šestá kapitola uvádí důsledky porušení péče řádného hospodáře. Těmito jsou vydání prospěchu člena orgánu, náhrada škody, dohoda o vyrovnání újmy se společností, možnost společnické/akcionářské žaloby, nebo při shledání člena orgánu odpovědným za úpadek společnosti ručení za splnění závazků společnosti. Porušení povinnosti péče řádného hospodáře může mít také vliv na výkon jeho funkce. Dále je na závěr kapitoly uvedeno, jaký má vliv na odpovědnost účast v podnikatelském seskupení.

Nová zákonná úprava je více restriktivní a umožňuje šířeji penalizovat členy orgánů, nicméně v návaznosti na pravidlo podnikatelského úsudku by je toto nemělo odrazovat od činění podnikatelských rozhodnutí.

Výsledkem mé práce je poskytnutí vodítka skrz nejasně formulovanou terminologii, sumarizace dostupných názorů na dané téma v rámci české literatury a judikatury, a vyhodnocení, že i přes přísně vypadající úpravu tato jednak zlepší řízení společností, aniž by tím byli dotčeni pečliví členové orgánů, a jednak umožní to úspěšnější vymáhání pohledávek za některými společnostmi.

SUMMARY

Duty of due managerial care of member of an elective body of a limited company and consequences of its violation

The purpose of my thesis is to analyze duty of due managerial care (hereinafter as “duty of care”) of a member of an elective body of a limited company according to new legislation, which became effective in January 2014. Duty of care consist of several indefinite aspects and my aim is to define them and set boundaries in which person as a member of an elective body shall operate during performing his duties. Thesis refers to doctrinal view on this topic, offers solutions based on relevant jurisdiction and looks at consequences of violating duty of care.

The thesis is composed of six followed-up chapters. Chapter One is introductory, defines basic terminology and consists of defining persons, who shall follow the rules of duty of care and consideration of liability in case of distribution of competences in collegiate body. Chapter also deals with issue brought to Czech law with integrating a monistic structure of stock company. This passage comes to conclusion that duty of care belongs to statutory director in the event of violating guidelines made by board of directors.

Chapter Two is subdivided into two parts, each describing aspects of duty of care. Firstly it describes duty of loyalty to company and conflict of interest. Following subchapter focus on standards in necessary knowledge of a member of body. This part point out possible upward trend of requiring maximum amount of possible information and limited possibility of avoiding liability through delegating consideration of situation to external expert.

Previous passage results in definition of business judgment rule in Chapter Three, according to which discharge of office with duty of care should be in judicial process compared with objective quality of discharge of office of a person in similar situation. Legislation enables with this provision right to mislead in judgment. Main consequence is fact, that courts shall decide, whether member of body is liable, considering mainly his behavior before occurrence of damage and consequences of such behavior take into account only marginally.

Chapter Four presents influence on liability, when member of body acts on the instructions of general meeting or controlling entity. In the first case, if the matter of

instructions belongs to competence of board meeting, such as strategic decision, following these instructions with member of body (board of directors/executive director) shall be obligatory and result in exemption of liability of member of board in this situation. In the second case, instructions are not obligatory and shall be followed only when a settlement agreement with controlling entity for occurrence of damage is possible. Last part of this chapter deals with liability shared between board of directors/executive director and supervisory board when consent of supervisory board for some agenda is needed.

Chapter Five mentions individual cases, when member of body is explicitly found breaching the duty of care, such as violation of duties relating with incorporation of company into the Companies Register, payment of share in profits to shareholders if this may result in bankruptcy or in other cases stated by law, or allowing acquisition of assets from founders or shareholders to company violating relevant provisions of Companies Code.

Chapter Six finally presents consequences of breaching duty of care. It includes expenditure of benefits of member of body and damages, settlement of member of body with corporation, possibility of a lawsuit, or finding member of body liable of bankruptcy and answer for fulfilling company's obligations. Breaching of duty of care may also have influence on duration of office. Moreover, chapter mentions liability of controlling entity when making influence on member of body of controlled entity.

New legislation is more restrictive and gives more options to penalize violation of duty of care. However, in consideration of newly formed business judgment rule, this shall not discourage questioned persons from making decisions.

Outcome of my research is provision of guideline through vaguely formulated terminology, as mentioned above, summarization of all known opinions on issue of duty of care in Czech Republic and evaluation, that despite restrictively looking legislature, it seems to improve management of companies without affecting diligent members of elective bodies, and also enables more successful exaction of claims in some cases.

Klíčová slova:

péče řádného hospodáře

správa obchodní korporace

Key words:

duty of care

corporate governance